《大乘莊嚴經論‧安慧釋》譯注與考察
——第十七品「供養」與「依止」

蘇南望傑
法鼓文理學院語言與翻譯中心助理研究員

法鼓佛學學報第 17 期　頁 187-273（民國 104 年），新北市：法鼓文理學院
Dharma Drum Journal of Buddhist Studies, no. 17, pp. 187-273 (2015)
New Taipei City: Dharma Drum Institute of Liberal Arts
ISSN: 1996-8000

前言

2014 年 3 月 6 日，法鼓佛教學院（8 月 1 日，與「法鼓人文社會學院」合併，改名「法鼓文理學院」）與欽哲基金會簽署合作「藏傳佛典漢譯暨翻譯人才培育計畫」，延聘蘇南望傑博士主持此計畫。初期以安慧（Sthiramati）之མདོ་སྡེ་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་བཤད（Sūtrālaṁkāra-vṛtti-bhāṣya，《大乘莊嚴經論釋》，簡稱《安慧釋》或 SAVBh 或 Vṛtti）之藏譯文獻（De. 4034; Pek. 5531）為目標，因為此梵文本已失傳，沒有漢譯本，僅有藏譯本，很值得翻譯介紹給華文世界。

《安慧釋》所解釋的《大乘莊嚴經論》（mahāyānasūtrālaṁkāra，簡稱 MSA），有唐朝波羅頗迦羅蜜多羅（Prabhākara-mitra，565-633，簡稱「波頗」）的漢譯本，李百藥「序」說：「《大乘莊嚴論》者，無著（Asaṅga）菩薩纂焉。……三藏法師（波頗）云：凡大小乘學，悉以此論為本，若於此不通，未可弘法，是以覃思專精，特加研究。」可知波頗法師認為：此論是無著菩薩所造，大小乘之弘法者都需要專精研究。

梵本 MSA 為發揚大乘佛教瑜伽行派根本論典《瑜伽師地論》之「菩薩道思想」而造，現存梵本* 分 21 品（唐朝漢譯本分 24 品），總共 807 首詩頌（現存梵本總計是 796 頌），再加上散文註釋，總分量相當多。其中，梵本第 17（pūjāsevāpramāṇa 供養、親近、梵住）品有日本學者能仁正顯等（2013）最新的校訂、日譯出版，可以最新的校訂作為參考。但沒有包含《安慧釋》的翻譯，因此仍然值得我們繼續努力。根據能仁（2013）的序言，提到：此品是梵本 MSA 研究泰斗長尾雅人（1907-2005）教授之最感動的篇章，因為它積極的詮釋了大乘佛教唯識學「大悲心」的理論與實踐的意涵。因此，我們藏譯本《安慧釋》的漢譯計畫也

從此品開始，希望佛教的「大悲心」能為眾生帶來和平與安樂。

此藏譯本《安慧釋》漢譯計畫由蘇南望傑博士主譯，蕭智隆先生擔任助理，敝人提供梵本 MSA 的參考意見，定期聚會研討，期待能有好的成果提供各界利用並請批評指教。

法鼓文理學院校長 釋惠敏　2014 年 8 月 8 日

---

* S Lévi, *Mahāyāna-Sūtrālaṃkāra, Exposé de la Doctrine du Grand Véhicule selon le Sytème Yogācāra*.

摘要

根據學界研究梵本《大乘莊嚴經論》（MSA）約成書於西元三到五世紀間，其著作者各有不同，大致上以彌勒、無著、世親三者為主。該論為印度佛教瑜伽行派闡述大乘菩薩道精神之主要論典，探究大乘二宗之一瑜伽行派思想之重要文獻。

現存唯一的孤本——《安慧釋》在佛教發源地印度，抑或於藏譯及漢譯兩大佛教傳統，無疑是一部最為詳盡解釋《大乘莊嚴經論》的著作。《安慧釋》除了對《大乘莊嚴經論》共 21 品一一給予周詳的注解外，也特別針對各品間的關聯性具體說明其因果關係。各品內容結構嚴謹、思路清晰、釋文龐大，對於疑難段落反覆闡釋說明。

同屬於《慈氏五論》之一《大乘莊嚴經論》，在藏傳佛教傳統上歸類為「廣大行派」之經典，對於藏傳佛教思想之發展產生深遠影響，為寺院教育「十三部大論」或「通用大論」教材之一，其重要性可見一斑。

本文《安慧釋》第十七品「供養」與「依止」之譯注與考察有以下四點：

一、導論部分將安慧之生平著述分析並整理，特別對於《安慧釋》之特色內容進行探討性研究。採用不同版本比對校勘、進行漢譯與注解之方法，同時比對《藏譯世親釋》、《唐譯》、梵本《大乘莊嚴經論》分析整理相互間偈頌、釋文等之異同。

二、《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》在偈頌與釋文方面進行比對整理，同時對於三者完整內容進行比較，其內容結構上之異同進行對比分析及對照呈現。

三、對於「供養」與「依止」內容在不同版本對勘的基礎上，以藏漢對照之方式逐字逐句進行漢譯並注解。

四、針對《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》三者間之疑難字詞進行對照，並整理不同佛典之漢譯用詞。[1]

[1] 收稿日期：2014/10/17，通過審核日期：2015/01/15。

「本譯注或研究成果屬『藏傳佛典漢譯計畫』（法鼓文理學院與欽哲基金會共同出資）獎助成果」。

法鼓文理學院校長釋惠敏教授於拙文譯注期間給予諸多寶貴意見，特此致謝。

目次

一、導論
　（一）安慧生平與著作
　（二）主要學界研究回顧
　（三）《大乘莊嚴經論・安慧釋》
二、《安慧釋》與《藏譯世親釋》、《唐譯》頌文對照表
　（一）「供養」頌文對照表
　（二）「依止」頌文對照表
三、《安慧釋》與《藏譯世親釋》、《唐譯》內容結構差異對照表
　（一）「供養」內容結構差異對照表
　（二）「依止」內容結構差異對照表
四、正文科判
　（一）明本品與度攝品之關聯
　（二）別說供養、依止與無量
　　〈一〉供養
　　〈二〉依止
五、「供養」譯注
六、「依止」譯注
七、結語
疑難字詞對照一覽表

關鍵詞

安慧、安慧釋、供養諸佛、依止善知識、大乘莊嚴經論

一、導論

（一）安慧生平與著作

安慧（Sthiramati），藏文典籍中通稱洛本．羅智丹巴（སློབ་དཔོན་བློ་གྲོས་བརྟན་པ）。其生卒年與師承，眾說紛紜。依據多羅那他（1578-1634）的說法，安慧為世親晚年的弟子。文獻記載，「佛教史上被公認為持三藏大師的世親在唸誦被稱為『九十九大部』的經典時，房樑上有隻聰明的鴿子，非常虔敬地聽經。這隻鴿子死後，轉世為一個商主的兒子——安慧。依憑他前世的因緣，安慧在七歲時就被送到世親阿闍黎跟前學習」[2]。後來，安慧也對世親所造的大多論著予以注釋[3]。有藏文文獻指出，安慧堪稱是世親在「對法」方面青出於藍的弟子[4]。關於安慧為世親論著進行注

---

2 「སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་འབུམ་སྡེ་དགུ་བཅུ་གོ་དགུར་གྲགས་པའི་གསུང་རབ་རྣམས་ཞལ་འདོན་མཛད་པའི་ཚེ། གདུང་གི་ཕྲག་ན་ཕུག་རོན་ཅང་ཤེས་པ་ཞིག་གནས་པ་ཤིན་ཏུ་གུས་པས་ཉན་ནོ། །དེ་ཤི་ནས་ལྷོ་ཕྱོགས་དཎྜ་ཀ་ར་ཎྱ་ཞེས་བྱ་བར་ཚོང་དཔོན་གྱི་བུ་ཞིག་ཏུ་སྐྱེས། །སྐྱེས་མ་ཐག་ཏུ་སློབ་དཔོན་ག་ན་བཞུགས་དྲིས་པ་ལ། །སློབ་དཔོན་སུ་ཡིན་དྲིས་པས། །དབྱིག་གཉེན་ཡིན་ཏེ་མ་ག་དྷ་ན་བཞུགས་ཟེར། །ཡུལ་དེའི་ཚོང་པ་ལ་དྲིས་པས་ཀྱང་བཞུགས་ཟེར་བས། །ལོ་བདུན་ལོན་དུས་ན་སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་དྲུང་དུ་བསྐྱལ་ཏེ་རིག་པ་སློབ་ཅིང་ཡོད་པས་ཀྱང་དཀའ་བ་མེད་པར་ཤེས།」多羅那他，《覺囊．多羅那他文集 33》，頁 127。

3 「སློབ་དཔོན་དབྱིག་གཉེན་གྱིས་མཛད་པའི་འགྲེལ་པ་ཕལ་ཆེར་འགྲེལ་བཤད་དང་། །གཞུང་ལ་འགྲེལ་པ་ཡང་མང་དུ་མཛད་དོ།」多羅那他，《覺囊．多羅那他文集 33》，頁 128。

4 「དབྱིག་གཉེན་ལ་སློབ་མ་རང་ལས་མཁས་པ་བཞི་བྱུང་སྟེ། ཚད་མ་རང་ལས་མཁས་པ་སློབ་དཔོན་ཕྱོགས་ཀྱི་གླང་པོ། འདུལ་བ་རང་ལས་མཁས་པ་ཡོན་ཏན་འོད། ཤེར་ཕྱིན་རང་ལས་མཁས་པ་འཕགས་པ་གྲོལ་སྡེ། མངོན་པ་རང་ལས་མཁས་པ་བློ་གྲོས་བརྟན་པ་རྣམས་སོ།」圖官．洛桑却吉尼瑪，《宗教源流史（藏文）》，頁 29。

釋，此點可以從安慧著作《安慧護法唯識三十釈論》、《安慧「三十唯識釋」原典譯註》等梵漢藏三種文本之對照、譯注等研究可獲得應證[5]。然，依據窺基（632-682）在《成唯識論述記》中記載，安慧為德慧（Guṇamati）的弟子[6]。不管安慧師承與生卒年代為何，考察上田義文在〈初期瑜伽行派的「知」——能知與所知的關係〉之文章記述，將安慧與世親一同歸類於初期瑜伽行派哲學[7]。換言之，相較於護法一系的唯識思想，安慧與世親的思想更為接近。

眾所周知，歷史上安慧與護法兩位論師，在解釋世親思想上佔有相當重要的地位。相較於安慧（約 470-550）護法（約 530-561）出現的時代較晚，因此首先可以推測安慧的注釋較接近於世親原意。再者以藏譯佛典而言，《藏文大藏經》所收錄有多部安慧著作，但護法以及後來的戒賢（約 528-651）的藏譯文獻目前尚未發現，故也可間接瞭解藏傳對於安慧的推崇[8]。上述安慧之年代與著述，對於將來大乘瑜珈行派思想之再探討與研究而言，安慧本人以及其藏譯著作無疑是非常重要的文獻之一，相信可以補缺其他語言在研究資料上之不足之處。

漢文《大正藏》所收錄的安慧作品計有：《大乘廣五蘊論》、《阿毗達磨俱舍論實義疏》、《大乘中觀論釋》與《大乘阿毗達磨雜集論》。

---

[5] 參見 1. 宇井伯寿，《安慧 護法 唯識三十釈論》，頁 161-181。2. 霍韜晦，《安慧「三十唯識釋」原典譯註》。

[6] 《成唯識論述記》卷 1：「二梵云寠（瞿字上聲）拏末底。唐言德慧，安慧之師。」（CBETA, T43, no. 1830, p. 231c16-17）

[7] 上田義文，陳一標譯，〈初期瑜伽行派的「知」——能知與所知的關係〉，《大乘佛教思想》，頁 105-142。

[8] 參見霍韜晦，《安慧「三十唯識釋」原典譯註》，頁 3-5。

藏文《德格版．丹珠爾》收錄：《མདོ་སྡེ་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་བཤད》、《སུམ་ཅུ་པའི་བཤད་པ》、《ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བྱེ་བྲག་ཏུ་བཤད་པ》與《ཆོས་མངོན་པ་མཛོད་ཀྱི་བཤད་པའི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ་དོན་གྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད》，其中《大乘廣五蘊論》與《ཕུང་པོ་ལྔའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་བྱེ་བྲག་ཏུ་བཤད་པ》為同一部作品；《སུམ་ཅུ་པའི་བཤད་པ》則在上個世紀初，由法國學者 Sylain Lévi 在尼泊爾發現其梵文本。另外，《阿毗達磨俱舍論實義疏》為近代敦煌所發現之藏本，只有〈分別界品〉、〈分別根品〉兩品，藏文《ཆོས་མངོན་པ་མཛོད་ཀྱི་བཤད་པའི་རྒྱ་ཆེར་འགྲེལ་པ་དོན་གྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད》其書名之漢譯雖與前書相同，但筆者經過比對個別之禮敬文、所引用之偈頌與釋文內容皆不一致，實乃不同著作。

《大正藏》所收錄的《大乘中觀論釋》正好可以呼應，多羅那他在《印度佛教史／དམ་པའི་ཆོས་རིན་པོ་ཆེ་འཕགས་པའི་ཡུལ་དུ་ཇི་ལྟར་དར་བའི་ཚུལ་གསལ་བར་སྟོན་པ་དགོས་འདོད་ཀུན་འབྱུང》中所提及「又，安慧阿闍梨著作了一部依據唯識解釋中觀根本密意的書，此書在〔印度〕南方出現後，清辨的弟子們認為不合理」[9]。《大乘中觀論釋》與多羅那他所提及「依據唯識解釋中觀根本密意的書」兩者極有可能為同一部著作，但此書並無藏譯本問世。

（二）主要學界研究回顧

《大乘莊嚴經論》作為大乘佛教瑜伽行派之重要論典，其文獻地位與重要性不言而喻。學者研究顯示此論「曾在印度名重一

---

9 「དེ་ཡང་སློབ་དཔོན་བློ་གྲོས་བརྟན་པས་དབུ་མ་རྩ་བའི་དགོངས་པ་རྣམ་རིག་ཏུ་འགྲེལ་བའི་རྣམ་བཤད་ཅིག་མཛད་ལ། དེའི་གླེགས་བམ་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱུད་དུ་བྱུང་ནས་ལེགས་ལྡན་གྱི་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱིས་མི་འཐད་པར་བྱས་སོ། 」多羅那他，《覺囊．多羅那他文集 33》，頁 135。

時，所謂『凡大小乘學，悉以此論為本，若於此不通，未可弘法』」[10]，足見其論典權威與重要性。此論著在漢傳佛教所受到的重視程度與其發展，釋惠敏認為，此論於唐朝貞觀年間，由波羅頗迦羅蜜多羅漢譯之後，雖然有慧淨法師講述與注疏（已逸失），但流傳不久。也並未如玄奘漢譯之《攝大乘論》、《成唯識論》等瑜伽行派論典影響深遠。他在〈梵本《大乘莊嚴經論》之研究百年簡史與未來展望〉中論述到：

> 於唐朝貞觀年間（630-632），由波羅頗迦羅蜜多羅（Prabhākaramitra，565-633）漢譯之後，雖然有慧淨法師講述與注疏（已逸失），但流傳不久。原因可能是漢譯品質不如玄奘（602-664）之其他各種瑜伽行派漢譯典籍，例如《攝大乘論》、《成唯識論》等，以及這些後期的論典的思想體系比較圓熟，在漢傳佛教都有形成「攝論宗」、「唯識宗」等宗派。[11]

同屬於《慈氏五論》之一《大乘莊嚴經論》，在藏傳佛教傳統上歸類為「廣大行派」之經典，對於藏傳佛教思想之發展產生深遠影響，為寺院教育「十三部大論」或「通用大論」教材之一，其重要性可見一斑。然相較之下在歷史上其研讀與注解，並未如「五論」之一的《現觀莊嚴論》、《寶性論》般興盛。藏傳佛教四大宗派不同佛學院（གདན་ས或བཤད་གྲྭ）之指定教科書（ཡིག་ཆ）雖

---

[10] 《大乘莊嚴經論》（*mahāyānasūtrālaṁkāra*），曾在印度名重一時，所謂「凡大小乘學，悉以此論為本，若於此不通，未可弘法」。釋惠敏，〈梵本《大乘莊嚴經論》之研究百年簡史與未來展望〉，頁 5。

[11] 釋惠敏，〈梵本《大乘莊嚴經論》之研究百年簡史與未來展望〉，頁 5。

各有不同，但傳統上若以在研讀「十三部大論」之佛學院，《大乘莊嚴經論》為其指定教科書；反之研讀「五部大論」之佛學院，該論雖不是指定教科書，但世親、安慧、無性等所撰述之《大乘莊嚴經論》釋文也是重要參考教材。其中，座落於印度南方之寧瑪派白玉（དཔལ་ཡུལ）傳承之南卓林佛學院（ཐེག་མཆོག་རྣམ་གྲོལ་གླིང）、格魯派哲蚌寺果芒佛學院（སྒོ་མང་གྲྭ་ཚང）尤為明顯。

1907 年，法國學者 S. Lévi（萊維）在尼泊爾發現的梵文寫本校訂出版，又於 1911 年出版法譯本與訂正，開啟《大乘莊嚴經論》近代佛學研究的風潮，迄今已有百年之久。S. Lévi 之後學界陸續發現之相關寫本與學術論文為數不少，以學界研究成果〈梵本《大乘莊嚴經論》之研究百年簡史與未來展望〉一文，其相關寫本與研究成果之統計資料摘錄如下：

> 學術界也陸續發現其他 12 件寫本，並約有 250 餘篇的現代研究成果發表。其中，日文成果約 200 篇，約佔 80%，中文僅有 7 篇，約只佔 2.8%。可見華人學術界仍然有許多努力的空間，特別是近年於西藏新發現有此論的寫本，更值得我們一起努力培養梵文佛學研究人才。[12]

該論文又統計分析寫到：

> 前二名近百年來最多人研究的二品，是《大乘莊嚴經論》的第 11（dharmaparyeṣṭyadhikāra 求法，78 偈）品（研究成果 32

[12] 釋惠敏，〈梵本《大乘莊嚴經論》之研究百年簡史與未來展望〉，頁 5-6。

篇，排名第 1）以及第 9（bodhyadhikāra 菩提，86 偈）品（研究成果 26 篇，排名第 2）。[13]

以下所列舉的是學界重要研究成果（詳見引用文獻）：

A）1907 年

S. Lévi（萊維）, *Asaṅga, Mahāyāna-Sūtrālaṃkāra, Exposé de la Doctrine du Grand Véhicule selon le Sytème Yogācāra*.

B）1961 年

宇井伯寿（1961）《大乗荘厳経論研究》

C）1984 年

小谷信千代（1984）《大乘荘厳論の研究》

D）1990 年代

Surekha Vijay Limaye, 1992. *MahāyānaSūtrālaṃkāra by Asaṅga*.

袴谷憲昭、荒井裕明校注（1993）《大乗荘厳論》

若原雄昭（1995）〈無縁の慈悲–大乗荘厳経論 17 章を中心に（仏教における和平）〉

釋惠敏、關則富（1997）《大乘止觀導論—梵本大乘莊嚴經論教授教誡品初探》

長崎陽子（1999）〈「大乘荘厳経論」における三縁の慈悲について〉

Mudagamuwe Maithrimurthi (1999) *Wohlwollen, Mitleid, Freude und Gleichmut: Eine ideengeschichtliche Untersuchung der vier apramāṇas in der buddhistischen Ethik und Spiritualiät von den Anfängen bis hin zum frühen Yogācāra* (Benevolence, Compassion, Joyousness and Equanimity: An analysis, from the point of view of a history of ideas, of the four apramāṇas in Buddhist ethics and spirituality from the beginnings up to early

[13] 釋惠敏，〈梵本《大乘莊嚴經論》之研究百年簡史與未來展望〉，頁 71-72。

Yogācāra).

E）本世紀初

Thurman, Robert A. F. and the AIBS Team, trans. 2004. *The Universal Vehicle Discourse Literature (Mahayanasutralamkara)*.

長尾雅人（2007-2011）《「大乗荘厳経論」和訳と註解 ：長尾雅人研究ノート》1-4

能仁正顯（編）（2009）《「大乗荘厳経論」第 I 章の和訳と注解：大乗の確立》

———（2013）《「大乗荘厳経論」第 XVII 章の和訳と注解：供養・師事・無量とくに悲無量》

上野康弘（2011）〈蔵訳《大乗荘厳論安慧釈》における著者問題－安慧作とすることへの若干の疑問－〉

釋惠敏（2012）〈梵本《大乘莊嚴經論》之研究百年簡史與未來展望〉。

———（2013）〈梵本《大乘莊嚴經論》慈悲喜捨（17 品・第 17-28 偈）譯注與考察〉。

從上述學界研究論文可略知《大乘莊嚴經論》研究之興盛，尤以上個世紀末至本世紀以來之研究更是篇數眾多，其學術成果可說是碩果纍纍。其中，梵本《大乘莊嚴經論》之版本考察與相關研究，對於本「藏傳佛典漢譯計畫」深具意義，今後對於《安慧釋》各品之中文翻譯具有極為重要之參考價值。

（三）《大乘莊嚴經論・安慧釋》

西藏大藏經／德格版編號（東北目錄）：No. 4034

藏文經題：ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་བཤད།

漢譯經題：《大乘莊嚴經論・安慧釋》

著者：Sthiramati／སློབ་དཔོན་ཆེན་པོ་བློ་གྲོས་བརྟན་པ།／大阿闍黎安慧

《大乘莊嚴經論》（MSA）約成書於西元三到五世紀間，根

據學者研究著作者各有不同，但大致上以彌勒、無著、世親三者為主。[14] 為印度佛教瑜伽行派闡述大乘菩薩道精神之主要論典，為探究大乘二宗之一唯識思想之重要文獻。梵文原典共 21 品，漢譯 24 品，藏譯與梵文原典相同共 21 品。

藏傳佛教傳統上認為《大乘莊嚴經論頌》由「廣大行派／རྒྱ་ཆེན་སྤྱོད་བརྒྱུད」之祖師彌勒（Maitreya-nātha／བྱམས་པ）所造[15]，另有《中邊分別論頌》、《法法性分別論頌》、《現觀莊嚴經論》、《寶性論》共計五部著作，通稱「慈氏五論／བྱམས་ཆོས་སྡེ་ལྔ」。其中除《大乘莊嚴經論》及《中邊分別論頌》與漢傳相同外，其餘三

---

14 《大乘莊嚴經論》作者究竟是誰，至今仍無定論。關於本論作者的種種意見，袴谷憲昭舉出四個代表性的說法：a. S. Lévi：偈頌與長行皆為無著所作。b. 宇井伯壽：偈頌是彌勒所作，長行是世親所作。c. A. Wayman：否定偈誦是無著所作，至於長行的作者決定為無著、世親中的哪一個，則加以保留。d. 山口益：偈頌是無著所作，長行是世親所作。參考釋惠敏、關則富，《大乘止觀導論——梵本大乘莊嚴經論教授教誡品初探》，頁 4。綜合上述研究《大乘莊嚴經論》的作者，大致不出彌勒、無著、世親三者，它們的年代在學界有各種不同的見解，但可以推測大約在西元第三到第五世紀間。

15 藏傳佛教傳統上認為《慈氏五論》由勝者（རྒྱལ་བ།）彌勒在兜率天為無著所說，並由無著帶回人間弘傳「རྒྱལ་བ་བྱམས་པས་དགའ་ལྡན་དུ་ཐོགས་མེད་ལ་གསུངས་པའི་ཆོས་ཚན་ལྔ།」。同類表述參見：1.「ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ། རྗེ་བཙུན་བྱམས་པ་མགོན་པོས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ།།（至尊彌勒怙主所造《大乘莊嚴經論頌》竟）」，《那塘版》（ཕི函，F.38aL1）、《北京版》（ཕི函，F.43aL2）。2.「ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཅེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ་འཕགས་པ་བྱམས་པས་མཛད་པ་རྫོགས་སོ།།（聖彌勒所造《大乘莊嚴經論》竟）」，《德格版》（ཕི函，F.39aL2）、《卓尼版》（ཕི函，F.37aL1）。

部藏譯與漢譯在經題及內容方面各有不同，以下以表格呈現漢藏「慈氏五論」之書目比較。

藏傳「慈氏五論」各論之名稱呈現如下：

序號	藏譯經題	D. No.	漢譯經題	CBETA No.	別記
1	《ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》	4020	《大乘莊嚴經論（頌）》	1604	
2	《དབུས་དང་མཐའ་རྣམ་པར་འབྱེད་པའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》	4021	《辯中邊論（頌）》	1601	
3	《ཆོས་དང་ཆོས་ཉིད་རྣམ་པར་འབྱེད་པའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》	4023	無漢譯本		《ཆོས་དང་ཆོས་ཉིད་རྣམ་པར་འབྱེད་པ》 D.No.4022 無漢譯
4	《ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མངོན་པར་རྟོགས་པའི་རྒྱན》	3786	無漢譯本		
5	《ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས》	4024	《究竟一乘寶性論》	1611	

依據唐代新羅僧人遁倫的《瑜伽論記》：「慈氏菩薩隨無著機，恒於夜分從知足天降於禪省，為說五論之頌。一瑜伽論、二分別觀所名分別瑜伽論、三大莊嚴論、四辨中邊、五金剛般若。」[16]，而有漢傳「慈氏五論」之說，為使易於對照呈現如下：

序號	漢譯經題	CBETA No.	藏譯經題	D.No.	別記
1	《瑜伽師地論》	1579	《རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས》	4035	
2	《分別瑜伽論》		無藏譯本		漢譯已佚
3	《大乘莊嚴經論（頌）》	1604	《ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》	4020	

[16] 《瑜伽論記》，CBETA, T42, no. 1828, p. 311b6-10。

4	《辯中邊論(頌)》	1601	《དབུས་དང་མཐའ་རྣམ་པར་འབྱེད་པའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》	4021	
5	《金剛般若論》	1510	無藏譯本		

除了以上漢藏兩大傳統對於《慈氏五論》之書目或經題，各有不同見解外，藏傳佛教尚有所謂與「彌勒有關的二十論典」，包括慈氏五部、瑜伽師地五部、攝集二部以及世親的八部釋論[17]。

本文以藏文孤本《大乘莊嚴經論．安慧釋》為研究文獻，針對第十七品之「供養」與「依止」兩部分之內容進行考察，並以中文譯注的方式呈現。文中為使藏漢對照方便，以《德格版》之西藏大藏經為底本，分段輸入藏譯本原文且在每段藏文前附上原版張數正反面與行數，予以中文翻譯。

翻譯時如有發現《德格版》之藏文文意不通或印刷錯字等現象，首先參考傳統文獻，即不同版本之藏文《丹珠爾》、《藏譯世親釋》、《無性釋》、《唐譯》，其次主要參考梵本 MSA，日本學者研究的《「大乗荘厳経論」第 XVII 章の和訳と注解：供養・師事・無量とくに悲無量》等校勘文獻，以確認最正確之字詞。少數無相關文獻記載之字詞，則以上下文意判斷其意涵。不論採用以上何種方式，皆給予詳注說明，並於正文保留原《德格版》之文獻記錄。針對本文漢譯時所用名相，具有其特殊性之字詞用法，參照梵藏漢三種文獻之相關使用方法再予以翻譯，並製作疑難字詞對照表，作為未來提供《安慧釋》各品之翻譯及其他經論漢譯時參考之詞庫。

本文進行譯注的同時，針對《安慧釋》、《藏譯世親釋》與

---

17 「དེ་ལྟར་བྱམས་ཆོས་ལྔ། ས་སྡེ་ལྔ། སྡོམ་རྣམས་གཉིས། ཕྲ་ཀ་ར་ཎ་སྡེ་བརྒྱད་རྣམས་ལ་བྱམས་པ་དང་འབྲེལ་བའི་ཆོས་ཉི་ཤུ་ཞེས་གྲགས་སོ། 」圖官．洛桑却吉尼瑪，《宗教源流史（藏文）》，頁 29。

《唐譯》三種版本所引用之頌文、分類項目、項目從屬關係等製作對照表格進行考察比對。透由數字編號、內容之前後次第安排、從屬關係等方面，詳細說明其中之明顯差異處。這個部分也是本文考察重點之一，通過約二十個不同表格的製作與對比，將以上三個版本之異同處進行了較詳細的分析研究。最後，在綜合譯注、差異對照、相關研究等基礎上，對《安慧釋》之特色及其他相關課題進行探討性的研究。

二、《安慧釋》與《藏譯世親釋》、《唐譯》頌文對照表

（一）「供養」頌文對照表

表 1：「供養」頌文對照表

大乘莊嚴經論安慧釋（第十七品）與藏譯世親釋、唐譯「供養」頌文對照表

——以安慧釋為對照基礎整理而成——

說明：

1. 以彌勒署名作者之根本頌與《藏譯世親釋》，針對同一頌文之藏文用字多有不同，錯字與誤植不少，本文不做版本一一校對，但以{ }作為標記。本處所用《藏譯世親釋》頌文皆以德格版為底本。
2. 上述不同版本之明顯差異及版本對勘，參見學界研究成果《大乘荘厳経論》第 XVII 章の和訳と注解：供養・師事・無量とくに悲無量》（頁 165-213）

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋	唐譯
（此處《安慧釋》之部分頌文無法與《藏譯世親釋》頌文完全對照，也有部分頌文並未於《安慧釋》出現，但因其內容與《藏譯世親釋》相同，故與頌文中對照呈現。）	（其漢譯為唐譯頌文，唐譯頌文無法精確對照而其內容已包含者，以同一頌文重複表示之）	
第一頌[18]	第一頌	第二頌
མངོན་སུམ་ལྐོག་ནས་མཆོད་པ་ནི། ། སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་གོས་ལ་སོགས། ། ཤིན་ཏུ་དད་པའི་སེམས་ཀྱིས་ཏེ། ། ཚོགས་གཉིས་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། ། 現不現前供 於佛以衣等 以深淨信心	རབ་དང་སེམས་དང་ལྡན་པ་ཡིས། ། ཚོགས་གཉིས་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། ། སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་གོས་སོགས་ཀྱིས། ། མངོན་སུམ་མངོན་སུམ་མིན་པར་མཆོད། ། 現前不現前 衣服飲食等 深起善淨心	現前不現前 衣服飲食等 深起善淨心 為滿於二聚

[18] 《藏譯世親釋》的行文方式是先提出頌文後，再以長行體注釋。《安慧釋》大致上也是如此，但其頌文與《藏譯世親釋》的用字多有不同。除此之外，《安慧釋》也有部分文句，是將《藏譯世親釋》之頌文與長行體結合在一起呈現並給予注釋，同時《安慧釋》也有不少釋文是針對《藏譯世親釋》之長行（即釋文）給予再解釋的。筆者在譯注過程中發現，《藏譯世親釋》與《安慧釋》不管在頌文，或者在長行方面所引用的字句多有不同且相當明顯。這種差異是因為兩個版本之藏文翻譯者之不同而造成的，還是兩者原先就存在不同版本之梵本，尚待進一步對比研究。在此製表需要說明的是，例如「དཀའ་བར་སྤྱོད་པའི་སྡུག་བསྔལ་ཉམས་སུ་ལེན་པ་ཞེས་བྱ་བ་''（難行之安忍）」，這種現象則不是一般字數整齊的頌文呈現方式。因此本文製作頌文對照表在擷取《安慧釋》頌文時，在某些文句中擷取「ཞེས་བྱ་བ」前的字，作為《安慧釋》頌文。另外，由於其本身用字並非頌文形式，是故在句後加上單垂「།」，而不是一般頌文所使用的雙垂「། །」。至於《安慧釋》針對 MSA 長行再解釋時所引用的長行文句，因內容份量過多本文並未一一對比處理。

圓滿二資故	為滿於二聚	
第二頌	第二頌	第三頌
སངས་རྒྱས་སྐྱེ་བས་མི་སྟོངས་པ། ། སྨོན་ལམ་དང་ནི་ལྡན་པ་སྟེ། ། དམིགས་པ་མེད་པ་གསུམ་དག་ནི། ། སངས་རྒྱས་མཆོད་པར་རྫོགས་པའོ། ། 常生佛世間 具足此願力 三輪無所緣 即圓滿供佛	སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་དོན་ཡོད་པར། ། སྨོན་ལམ་དང་ནི་ལྡན་པ་ཡི། ། གསུམ་པོ་དམིགས་པར་མི་བྱེད་པ། ། སངས་རྒྱས་མཆོད་པ་རྫོགས་པ་ཡིན། ། 於佛出世時 願常生於彼 無作三輪空 即圓滿供佛	願常生佛世 三輪不分別 成熟諸眾生 最後十一種
第三頌	第三頌	第三頌
དངོས་པོ་དག་དང་སེམས་པ་གཞན། ། མོས་པ་དག་དང་རྟེན་གྱིས་སོ། ། ཞིང་ཚད་མེད་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས། ། ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། ། 財物與心別 虔信及能依 為圓滿成佛 無量眾生田	སེམས་ཅན་དག་ནི་ཚད་མེད་པ། ། ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་པ་གཞན། ། རྫས་དང་སེམས་ཀྱི་སྒོ་ནས་གཞན། ། མོས་པ་དང་ནི་སྨོན་པ་དང་། ། 願常生佛世 三輪不分別 成熟諸眾生 最後十一種	願常生佛世 三輪不分別 成熟諸眾生 最後十一種
第四頌	第四頌	第三頌
སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་སྙིང་བརྩེ་བ། དཀའ་བར་སྤྱོད་པའི་སྡུག་བསྔལ་ཉམས་སུ་ལེན་པ། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཡང་དག་པར་སྤྱོད་པ། ཚུལ་བཞིན་དུ་ཆོས་ཡིད་ལ་བྱེད་པ། མཐོང་བའི་ལམ་ལ་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ། ཉན་ཐོས་རྣམས་ཀྱི་ཉོན་མོངས་པའི་ལས་རྣམ་ པར་གྲོལ་བ། བྱང་ཆུབ་ཆེན་པོ་ཐོབ་པའི་ཕྱིར་ཡང་དག་པ་ ཉིད་ཀྱིས་ཏེ། 悲憫於有情 難行之安忍 波羅蜜多之正行 於法如理作意 見道稱之為正見 諸聲聞煩惱業之解脫 由得大菩提故依真實性	བརྩེ་དང་བཟོད་པ་དག་དང་ནི། ། ཡང་དག་སྤྱོད་པའི་སྒོ་དང་ནི། ། གཞི་ལ་གཏོད་དང་རྟོགས་པ་དང་། ། གྲོལ་དང་དེ་བཞིན་ཉིད་ཀྱིས་གཞན། ། 願常生佛世 三輪不分別 成熟諸眾生 最後十一種	願常生佛世 三輪不分別 成熟諸眾生 最後十一種

第五頌	第五頌	第一頌
མཆོད་པ་བཞི་དང་དངོས་པོ་དང་། ། མཚན་མ་དང་ནི་བསྔོ་བ་དང་། ། རྒྱུ་དང་ཡེ་ཤེས་ཞིང་དང་ནི། ། གནས་པས་ཀྱང་ནི་བསྟན་པའོ། ། 依供養與物供養 淨緣供養迴向供 因智田〔等三供養〕 依止〔供養〕說示之	རྒྱུ་མཚན་དང་ནི་ཡོངས་བསྔོ་དང་། ། རྟེན་དང་དངོས་དང་རྒྱུ་དང་ནི། ། ཡེ་ཤེས་དང་ནི་ཞིང་དག་དང་། ། གནས་ཀྱི་མཆོད་པ་རབ་བསྟན་{པར}། ། 依物緣迴向 因智田依止 如是八供養 供養諸如來	依物緣迴向 因智田依止 如是八供養 供養諸如來
第六頌	第六頌	第四頌
རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་དེ་བཞིན་ཏེ། ། བདག་ཉིད་བྱེད་དང་གཞན་གྱིས་ཀྱང་། ། རྙེད་པ་དང་ནི་བཀུར་སྟིས་ཀྱང་། ། བསྒྲུབ་པ་དེ་ཡང་རྣམ་པ་གཉིས། ། 如是因及果 自作令他作 利養及恭敬 所修之二種	རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་ཉིད་དང་ནི། ། བདག་ཉིད་དང་ནི་གཞན་དག་དང་། ། རྙེད་དང་བཀུར་སྟི་ཉིད་དང་ནི། ། སྒྲུབ་པའི་སྒོ་ནས་དེ་རྣམ་གཉིས། ། 因果及內外 麁細與大小 亦遠近差別 是名供養種	因果及內外 麁細與大小 亦遠近差別 是名供養種
第七頌	第七頌	第四頌
མཆོད་པ་ཆུང་ངུ་ཆེན་པོ་སྟེ། ངར་བཅས་ང་མེད་པ། སྦྱོར་བ་དང་ནི། འགྲོ་དེ་བཞིན། 小供及大供 有我及無我 加行與 如是生趣	མཆོད་པ་ཆུང་དང་ཆེན་པོ་དེ། ། ང་རྒྱལ་བཅས་དང་ང་རྒྱལ་མེད། ། སྦྱོར་དང་འགྲོ་བ་ཉིད་དང་ནི། ། སྨོན་པའི་སྒོ་ནས་དེར་འདོད་དོ། ། 因果及內外 麁細與大小 亦遠近差別 是名供養種	因果及內外 麁細與大小 亦遠近差別 是名供養種
第八頌[19]	第八頌	第五頌

19 《藏譯世親釋》「最上供養」之各種差別中，除「方便」與「和合」以外參見本文 2.11.1「虔敬供養」。《安慧釋》是將世親所指的「最上供養」與「依心供養」之虔敬一起說明，所以在第八頌，沒有明顯的頌文可引用。然而，針對

བྱ་བ་ཐམས་ཅད་འདྲེས་པ། ཉེ་བར་འདྲེས་པ། 一切事業之和合 極和合	རང་གི་སེམས་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་རྣམས་མཆོད་པ།། ཆོས་ལ་མོས་དང་བསམ་དང་དབང་འབྱོར་དང་།། རྣམ་པར་མི་རྟོག་ཐབས་ཡོངས་བཟུང་བ་དང་།། ཀུན་དང་དོན་གཅིག་ཉིད་ལ་འདུག་པས་མཆོག། 供養諸如來 最上由自意 信心通方便 和合五勝故	供養諸如來 最上由自意 信心通方便 和合五勝故

（二）「依止」頌文對照表

表 2：「依止」頌文對照表

大乘莊嚴經論安慧釋（第十七品）與藏譯世親釋、唐譯「依止」頌文對照表

——以安慧釋為對照基礎整理而成——

說明：

1. 以彌勒署名作者之根本頌與世親釋，針對同一頌文之藏文用字多有不同，錯字與誤植不少，本文不做版本一一校對，但以｛ ｝作為標記。本處所用《藏譯世親釋》頌文皆以德格版為底本。
2. 上述不同版本之明顯差異及版本對勘，參見學界研究成果《大乘荘厳経論》第 XVII 章の和訳と注解：供養・師事・無量とくに悲無量》（頁 165-213）

《藏譯世親釋》在第八頌所提到的「和合」，《安慧釋》將之分為「一切事業之和合」與「極和合」兩部分予以解釋，是故將它們歸為第八頌的內容。

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋	唐譯
	（其漢譯為唐譯頌文，唐譯頌文無法精確對照而其內容已包含者，以同一頌文重複表示之）	
	第一頌	第一頌
無原頌文可對照	བསྙེན་པ་རྟེན་དང་གཞི་དང་ནི། ། རྒྱུ་མཚན་དང་ནི་ཡོངས་བསྡོ་དང་། ། རྒྱུ་དང་ཡེ་ཤེས་ཞིང་དག་དང་། ། གནས་ཀྱི་སྒོ་ནས་རབ་ཏུ་བསྟན། ། 如前供養佛 略說有八種 親近於善友 應知八亦然	如前供養佛 略說有八種 親近於善友 應知八亦然
第一頌	第二頌	第二頌
བཤེས་གཉེན་དུལ་བ་ཞི་བ་ཉེར་ཞི་བ། ། ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་བརྩོན་འགྲུས་ལུང་དང་ལྡན། ། དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པའི་ཚིག་དང་ལྡན། ། སྙིང་རྗེ་ཡོད་དང་སྐྱོ་བ་རྣམ་པར་སྤངས། ། 善友調寂又極寂 德勝精進具口傳 覺證真義善說富 具足大悲離退心	བཤེས་གཉེན་དུལ་བ་ཞི་ཞིང་ཉེར་ཞི་བ། ། ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་བརྩོན་བཅས་ལུང་གིས་ཕྱུག ། དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ་སྨྲ་མཁས་ལྡན། ། བརྩེ་བའི་བདག་ཉིད་སྐྱོ་བ་སྤངས་ལ་བསྟེན། ། 調靜除德增 有勇阿含富 覺真善說法 悲深離退減	調靜除德增 有勇阿含富 覺真善說法 悲深離退減
第二頌	第三頌	第三頌
བཀུར་སྟི་རྙེད་དང་རིམ་གྲོ་བྱེད་པ་དང་། ། སྒྲུབ་པར་བྱེད་པས་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་ པར་བྱ། ། བློ་ཅན་ཆོས་ལ་དེ་བཞིན་ཤེས་བསམ་དང་། ། བཤེས་གཉེན་དྲུང་དུ་དུས་སུ་འདུད་པར་འགྲོ། ། 恭敬利養及侍奉 並以修持依善師 智者於法欲實知 適時謙恭往師座	བཀུར་སྟི་རྙེད་པ་དག་དང་རིམ་གྲོ་དང་། ། སྒྲུབ་པའི་སྒོ་ནས་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པར་བྱ། ། {རྟེན་བཞི} དེ་བཞིན་བློ་ལྡན་ཆོས་ལ་ནི། ། ཤེས་བསམ་དུས་སུ་འདུད་པས་བཤེས་ གཉེན་བགྲོད། ། 敬養及給侍 身心亦相應 願樂及以時 下心為緣起	敬養及給侍 身心亦相應 願樂及以時 下心為緣起
第三頌	第四頌	第四頌
དེ་ནི་བཀུར་སྟི་རྙེད་ལ་འདོད་པ་མེད། །	དེ་ནི་བསྙེན་བཀུར་རྙེད་ལ་འདོད་པ་མེད། །	為離於貪著 為求隨順行

བསྒྲུབ་པར་བྱ་ཕྱིར་དེ་ནི་སྤོ་བར་བྱེད།། ཇི་ལྟར་བསྟན་ནས་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པས་ན།། བློ་ཅན་དེ་བས་དེའི་སེམས་མགུ་བར་བྱེད།། 彼不貪求敬利養 令修成就作迴向 隨順所教而修行 彼智者令其歡喜	བསྒྲུབ་པར་བྱ་ཕྱིར་དེ་ཡོངས་སྤོ་བར་བྱེད།། {བསྟན} པ་ཇི་སྐད་བསྟན་པ་སྒྲུབ་པ་དེས།། དེ་ཡི་སེམས་ནི་ཡང་དག་མགུ་བར་བྱེད།། 為離於貪著 為求隨順行 隨順如所教 以此令彼喜	隨順如所教 以此令彼喜
第四頌	第五頌	第五頌
ཐེག་པ་གསུམ་ལ་མཁས་པར་བློ་ཆུང་ནས།། ནང་གི་ཐེག་པ་བསྒྲུབ་ཕྱིར་འབད་པར་བྱེད།། སེམས་ཅན་དཔག་མེད་སྨིན་པར་བྱ་ཕྱིར་དང་།། ཞིང་དག་པར་ཡང་སྦྱང་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར།། 善解通達於三乘 為修自乘應精進 成熟無量有情故 淨修淨土之因故	ཐེག་པ་གསུམ་ལ་མཁས་པ་བློས་རྟོགས་ནས།། རང་གི་ཐེག་པ་བསྒྲུབ་པར་བྱ་ཕྱིར་འབད།། སེམས་ཅན་ཚད་མེད་ཡོངས་སྨིན་བྱ་ཕྱིར་དང་།། ཞིང་དག་པ་ཡང་སྦྱང་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར།། 善解於三乘 自乘令成就 成生及淨土	善解於三乘 自乘令成就 成生及淨土 為法不為財
第五頌	第六頌	第六頌
ཆོས་ཀྱི་བགོ་སྐལ་ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་དེ།། བཤེས་གཉེན་དེ་ལ་ཟང་ཟིང་མེད་པས་བསྟེན།། 為法承擔具德想 不以財依善知識 རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ། ཆོས་ཀྱི་སྒོ་ནི་རྗེས་རྟོགས་པས།། བློ་ཅན་ཕྱི་རོལ་གྱིས་ཀྱང་བཤེས་གཉེན་བསྟེན།། ཆོས་ལ་ཉན་པ་སེམས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་ནི།། 因及果 智者隨證法門故 及以外依善師友 聽聞佛法心瑜珈	དེ་ཆོས་བགོ་སྐལ་ལ་སྤྱོད་ཡོན་ཏན་ལྡན།། བཤེས་གཉེན་རབ་ཏུ་{བརྟེན} བྱ་ཟང་ ཟིང་མིན།། 為法不為財 བློ་དང་ལྡན་པ་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་དང་།། ཆོས་སྒོ་རྗེས་འགྲོ་{ཕྱིར} དང་ཐོས་ {མཉམ} དང་།། 因果及隨法 內外與麁細	因果及隨法 內外與麁細 勝劣亦遠近 是謂種差別
第六頌	第七頌	
དེ་ཉིད་སེམས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་རོ།། ངར་བཅས་པ་དང་ང་མེད་ཡིད་ལྡན་ནི།། ཐ་མ་དང་ནི་མཆོག་གི་རྣམ་པའོ།། འགྲོ་བར་སྦྱོར་དང་སྨོན་ལམ་དག་གིས་ཀྱང་།། བློ་ལྡན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པའོ།། 如是即為心瑜珈	སེམས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་ང་རྒྱལ་བཅས་པ་དང་།། ང་རྒྱལ་མེད་ཡིད་ལྡན་པས་བཤེས་གཉེན་བསྟེན།། བློ་ལྡན་འགྲོ་དང་སྦྱར་བ་དང་།། སྨོན་པའི་སྒོ་ནས་དགེ་བཤེས་{བསྟན}།། 內外與麁細 勝劣亦遠近	已於第六頌 提及

具有我與無我識 拙劣及與殊勝相 眾生加行及願門 慧者應依善知識	是謂種差別	
第七頌	第八頌	第七頌
དམ་པའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པ་ནི། ། རང་གི་སེམས་ཀྱིས་མཆོག་ཡིན་ཏེ། ། ཆོས་ལ་མོས་པར་གྱུར་པ་དང་། ། བསམ་པ་དང་ནི་འབྱོར་བའོ། ། 依止正善士 自意為最勝 虔信正法義 意樂及自在	རང་གི་སེམས་ཀྱིས་བཤེས་གཉེན་མཆོག་བསྟེན་པ། ། ཆོས་ལ་མོས་དང་བསམ་དང་དབང་འབྱོར་དང་། ། རྣམ་པར་མི་རྟོག་ཐབས་ཡོངས་བཟུང་བ་དང་། ། ཀུན་ནས་དོན་གཅིག་ཉིད་ལ་འཇུག་པས་མཆོག ། 親近善友勝 自意五如前 信心通方便 和合等別故	親近善友勝 自意五如前 信心通方便 和合等別故

三、《安慧釋》與《藏譯世親釋》、《唐譯》內容結構差異對照表

（一）「供養」內容結構差異對照表

表 1：「供養」內容結構差異對照表

大乘莊嚴經論安慧釋（第十七品）與《藏譯世親釋》、《唐譯》「供養」內容結構差異對照表

——以《安慧釋》為對照基礎整理而成——

「供養」表一（2.1-2.8）

八種「供養諸佛」對照表

說明：《安慧釋》／漢譯——結構編排與《唐譯》相同

《藏譯世親釋》／《唐譯》——兩者前後結構編排有明顯差異

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
1. མངོན་སུམ་དང་ལྐོག་ནི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ནི་མཆོད་པའི་གཞིའོ། ། 現前與不現前為供養諸佛之所依	3. རྟེན་ནི་མངོན་སུམ་དང་ལྐོག་ཏུ་གྱུར་པའི་སངས་རྒྱས་རྣམས་སོ།། 現前不現前者，謂依供養	1. 依供養
2. སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་གོས་ལ་སོགས། །ཞེས་བྱ་བས་དངོས་པོ་བསྟན་ཏེ།	4. དངོས་པོ་ནི་གོས་ལ་སོགས་པའོ།། 衣服飲食等者，謂物供養	2. 物供養

言「於佛以衣等」，此句說示物〔供養〕		
3. ཤིན་ཏུ་དད་པའི་སེམས་ཀྱིས་ཏེ། །ཞེས་བྱ་བས་མཚན་མ་བསྟན་ཏེ། 「深起淨信心」，說示為「淨緣供養」	1. རྒྱུ་མཚན་ནི་རབ་ཏུ་དང་བ་དང་ལྡན་པའི་སེམས་སོ།། 深起善淨心者，謂緣起供養	3. 緣起供養
4. ཚོགས་གཉིས་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཞེས་བྱ་བས་བསྔོ་བའི་མཚན་མ་བསྟན་ཏེ། 言「圓滿二資故」者，說示迴向〔供養〕	2. ཡོངས་སུ་བསྔོ་བ་ནི། བསོད་ནམས་དང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་བྱེད་པའོ།། 為滿於二聚者，謂迴向供養	4. 迴向供養
5. སངས་རྒྱས་སྐྱེ་བས་མི་སྟོངས་པ། །སྨོན་ལམ་དང་ནི་ལྡན་པ་སྟེ། །ཞེས་བྱ་བས་རྒྱུ་བསྟན་ཏེ། 言「常生佛世間，具足此願力」者，即因〔供養〕	5. རྒྱུ་ནི་བདག་ལ་སངས་རྒྱས་འབྱུང་བ་དོན་ཡོད་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྨོན་སྨོན་ པའོ།། 常願生佛世者，謂因供養	5. 因供養
6. དམིགས་པ་མེད་པ་གསུམ་དག་ནི། །སངས་རྒྱས་མཆོད་པར་རྫོགས་པའོ་ཞེས་བྱ་བས་ཡེ་ཤེས་གང་གིས་ཟིན་པ་སྟོན་ཏེ། 言「三輪無所緣，即圓滿供佛」者，說示為以智攝受之〔智供養〕	6.ཡེ་ཤེས་ནི་མཆོད་པར་བྱེད་པ་དང་། མཆོད་པར་བྱ་བ་དང་། མཆོད་པ་མི་དམིགས་པའི་ཕྱིར་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའོ།། 三輪不分別者，謂智供養	6. 智供養
7. ཚད་མེད་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་གཞན་ཞེས་བྱ་བས་ཞིང་བསྟན་ཏེ། 為圓滿成熟無量有情故，以「他」字說示田〔供養〕	7. ཞིང་ནི་སེམས་ཅན་ཚད་མེད་པ་རྣམས་ཏེ། 成熟諸眾生者，謂田供養	7. 田供養
8. དངོས་པོ་དག་དང་སེམས་པ་གཞན། །ཞེས་བྱ་བས་གནས་བསྟན་ཏེ། 言「財物與心別」者，說示處〔供養〕	8. གནས་ནི་རྫས་དང་སེམས་ཏེ། 最後十一種者，謂依止供養	8. 依止供養

「供養」表二（2.8.2.1-2.8.2.2）

「處」供養對照表

說明：與《唐譯》之編排有明顯差異

安慧釋／漢譯 (2+9=11)	藏譯世親釋 (2+9=11)／唐譯	唐譯 (11)
8a དངོས་པོ།物	8a རྫས།物	8a 物

8b སེམས་པ།依心	8b སེམས།思惟	8b 思惟
8b1 མོས་པ།虔敬	8b1 མོས་པ།信	8c 信
8b2 རྟེན།能依	8b2 སྨོན་པ།願	8d 願
8b3 སྙིང་བརྩེ་བ།悲憫	8b3 བརྩེ་བ།悲	8e 悲
8b4 བཟོད་པ།安忍	8b4 བཟོད་པ།忍	8f 忍
8b5 ཡང་དག་པར་སྦྱོད་པ།正行	8b5 ཡང་དག་པར་སྦྱོད་པ།行	8g 行
8b6 དངོས་པོ་ལ་སྦྱོད་པ།如理作意	8b6 ཚུལ་བཞིན་ཡིད་ལ་བྱེད་པ།正念	8h 正念
8b7 རྟོགས་པ།實證	8b7 རྟོགས་པ།正見	8i 正見
8b8 རྣམ་པར་ཐར་པ།解脫	8b8 རྣམ་པར་གྲོལ་བ།解脫	8j 解脫
8b9 ཡང་དག་པ།真實性	8b9 དེ་བཞིན་ཉིད།真實	8k 真實

「供養」表三（2.8.2.2.1）

依心之三種「虔敬」對照表

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
8b1a མོས་པ།虔敬	無	無
8b1b བསམ་པ།思惟	無	無
8b1c འབྱོར་པ་རྙེད་པ།獲得自在	無	無

「供養」表四（2.8.2.2.1）

虔敬之九種「思惟」對照表 1

說明：《藏譯世親釋》——與其對應之差別，出現在最上供養，
而非如《安慧釋》之九種思惟的項目記述

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋	唐譯
8b1b1 རོ་མྱང་བ།饗受	參見表六	參見表六
8b1b2 རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ།隨喜	同上	同上
8b1b3 མངོན་པར་དགའ་བ།現喜	同上	同上
8b1b4 ཆོག་མི་ཤེས་པ།不厭足	同上	同上
8b1b5 རྒྱ་ཆེ་བ།廣大	同上	同上
8b1b6 དགའ་བ།喜	同上	同上

8b1b7 ཕན་འདོགས་པ།利益	同上	同上
8b1b8 ཉོན་མོངས་པ་མེད་པ།無煩惱	同上	同上
8b1b9 དགེ་བ།善	同上	同上

「供養」表五（3.）

供養如來形相差別

說明：《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》，前後編排與藏譯項目用語有明顯差異

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
1. རྒྱུ།因 འབྲས་བུ།果	1. རྒྱུ།因 འབྲས་བུ།果	因 果
2. ནང་གི་མཆོད་པ།內之供養 ཕྱིའི་མཆོད་པ།外之供養	2. བདག་ཉིད་ཅེས་བྱ་བ་ནི་ནང་གིའོ། 內者自供養 གཞན་དག་ཅེས་བྱ་བ་ནི་ཕྱིའིའོ། 外者令他供養	內者自供養 外者令他供養
3. མཆོད་པ་ཆུང་ངུ།小供養 མཆོད་པ་ཆེན་པོ།大供養 （ཆེན་པོ།粗顯、ཕྲ་མོ།精細）	3. རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟི་ནི་རགས་པའོ། 麁者利供養 སྒྲུབ་པ་ནི་ཕྲ་བའོ། 細者隨順供養	麁者利供養 細者隨順供養
4. ཐ་མ།劣 མཆོག།勝 （ངར་བཅས་པ།有我、ང་མེད་པ།無我）	4. ཆུང་ངུ་ནི་དམན་པའོ། 小者劣供養 ཆེན་པོ་ནི་གྱ་ནོམ་པའོ། 大者勝供養 （ང་རྒྱལ་དང་བཅས་པ་ནི་དམན་པའོ། 有慢者為劣、 ང་རྒྱལ་མེད་པ་ནི་གྱ་ནོམ་པ་སྟེ། 無慢者為勝）	小者劣供養 大者勝供養 （有慢者為劣、無慢者為勝）
5. ཐག་རིང་།遠 ཉེ་བ།近	5. རིང་བ།遠 ཉེ་བ།近 （ཕྱིར་དང་།欲後時供養、即今時供養。འགྲོ་བ་ཉིད།隔世供養、無間供養。སྨོན་པའི་སྒོ།發願未來	遠 近 （欲後時供養、即今時供養。隔世供養、無間供養。發願未來欲供養、發

	欲供養、發願於現在即供養）	願於現在即供養）

「供養」表六（4.）

「最上供養」對照表

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
見表三	1. མོས་པ།淨信	1. 淨信
同上	2. བསམ་པ།深心	2. 深心
同上	3. དབང་འབྱོར་བ།神通	3. 神通
無	4. ཐབས་ཡོངས་སུ་བཟུང་བ།方便	4. 方便
བྱ་བ་ཐམས་ཅད་འདྲིས་པ།一切事業之和合 ཉེ་བར་འདྲིས་པ།極和合	5. ཉེ་བར་འདྲིས་པ།和合	5. 和合

「供養」表七（2.8.2.2.1）

虔敬之九種「思惟」對照表 2

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
參見表四	2.1 རོ་མྱོང་བ། 味心	2.1 味心
同上	2.2 རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ།隨喜心	2.2 隨喜心
同上	2.3 མངོན་པར་དགའ་བའི་སེམས་པ།希望心	2.3 希望心
同上	2.4 ངོམས་མི་ཤེས་པ།無厭心	2.4 無厭心
同上	2.5 རྒྱ་ཆེན་པོ།廣大心	2.5 廣大心
同上	2.6 དགའ་བ།勝喜心	2.6 勝喜心
同上	2.7 ཕན་པ།勝利心	2.7 勝利心
同上	2.8 མ་གོས་པ།無染心	2.8 無染心
無	2.9 དགེ་བའི་བསམ་པ།善淨心	2.9 善淨心

（二）「依止」內容結構差異對照表

表 2：「依止」內容結構差異對照表

大乘莊嚴經論安慧釋（第十七品）與《藏譯世親釋》、《唐

譯》「依止」內容結構差異對照表

——以《安慧釋》為對照基礎整理而成——

「依止」表一（2.1-2.8）

依止差別對照表

說明：《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》項目用語多有不同

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
1. གཞི།依	1. རྟེན།依	1. 依
2. དངོས་པོ།事物	2. གཞི།物	2. 物
3. མཚན་མ།相	3. རྒྱུ་མཚན།緣起	3. 緣起
4. བསྔོ་བ།迴向	4. ཡོངས་སུ་བསྔོ་བ།迴向	4. 迴向
5. རྒྱུ།因	5. རྒྱུ།因	5. 因
6. ཡེ་ཤེས།智	6. ཡེ་ཤེས།智	6. 智
7. ཞིང་།田	7. ཞིང་།田	7. 田
8. གནས།處	8. གནས།依止	8. 依止

「依止」表二（2.1.1-2.1.10）

所依之定義對照表

說明：《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》項目用語多有不同

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋	唐譯
1.1 དུལ་བ།調伏	1.1 དུལ་བ།調伏	1.1 調伏
1.2 ཞི་བ།寂靜	1.2 ཞི་བ།寂靜	1.2 寂靜
1.3 ཉེ་བར་ཞི་བ།極寂	1.3 ཉེ་བར་ཞི་བ།惑除	1.3 惑除
1.4 ཡོན་ཏན་ལྷག་པ།德勝	1.4 ཡོན་ཏན་ལྷག་པ།德增	1.4 德增
1.5 བརྩོན་འགྲུས་དང་ལྡན་པ།具足精進	1.5 བརྩོན་པ་དང་བཅས་པ།有勇	1.5 有勇
1.6 ལུང་དང་ལྡན་པ།具足口傳	1.6 ལུང་གིས་ཕྱུག་པ།經富	1.6 經富
1.7 དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ།覺證真實意	1.7 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ།覺真	1.7 覺真

1.8 ཚིག་དང་ལྡན་པ།善說富	1.8 སྨྲ་མཁས་པ་དང་ལྡན་པ།善說	1.8 善說
1.9 སྙིང་རྗེ་ཡོད་པ།具足大悲	1.9 བརྩེ་བའི་བདག་ཉིད།悲深	1.9 悲深
1.10 སྐྱོ་བ་རྣམ་པར་སྤངས་པ། 離退心	1.10 སྐྱོ་བ་སྤངས་པ།離退	1.10 離退

「依止」表三（2.2）

依止之事物對照表

說明：《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》項目用語多有不同

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
2.1 བཀུར་སྟི་རྟེན།恭敬利養 （ཕྱིའི་དངོས་པོས་བསྟེན་པ། 外事物依止）	2.1 བཀུར་སྟི་རྟེན་པ།財	2.1 財
2.2 རིམ་གྲོ་བྱེད་པ།侍奉 （ཕྱིའི་དངོས་པོས་བསྟེན་པ། 外事物依止）	2.2 རིམ་གྲོ།身	2.2 身
2.3 སྒྲུབ་པར་བྱེད་པ། 修持 （ནང་གི་དངོས་པོས་བསྟེན་པ།內事依止）	2.3 སྒྲུབ་པ།心	2.3 心

「依止」表四（2.3）

相依止對照表

說明：《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》項目用語多有不同

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
3.1 ཆོས་ལ་དེ་བཞིན་ཤེས་བསམས། 於法欲〔如〕實知	3.1 ཀུན་ཤེས་པར་འདོད་པ་ཉིད། 願樂	3.1 願樂
3.2 དུས་དུས་སུ་འགྲོ་བ།適時往	3.2 དུས་ཤེས་པ་ཉིད།知時	3.2 知時
3.3 འདུད་པས་འགྲོ་བ།謙恭而往	3.3 ང་རྒྱལ་མེད་པ་ཉིད།除慢	3.3 除慢

「依止」表五（3.）

依止形相差別對照表

說明：《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》藏譯項目用語有明顯差異

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
1. རྒྱུ།因 འབྲས་བུ།果	1. རྒྱུ།因 འབྲས་བུ།果	1. 因果
2. ཕྱིའི་བསྟེན་པ།外依止 ནང་གི་བསྟེན་པ།內依止	2. ནང་།內 ཕྱི།外	2. 內外
3. རྩིང་བས་བརྟེན་པ།粗 ཕྲ་བས་བརྟེན་པ།細	3. རགས་པ།麁 ཕྲ་བ།細	3. 麁細
4. ཐ་མས་བསྟེན་པ།以拙劣〔相〕依止 མཆོག་གིས་བསྟེན་པ།及以殊勝〔相〕依止 （ངར་བཅས་པ།有我、ང་མེད་པ།無我）	4. དམན་པ།劣 ཁྱུ་ནོམ་པ།勝	4. 勝劣
5. ཐག་ཉེ་བར་བསྟེན་པ།近依止 ཐག་རིང་བར་བསྟེན་པ།遠依止	5. རིང་བ།遠 ཉེ་བ།近	5. 遠近

「依止」表六（4.）

最勝依止對照表

說明：《安慧釋》與《藏譯世親釋》及《唐譯》項目用語明顯不同

安慧釋／漢譯	藏譯世親釋／唐譯	唐譯
1. ཆོས་ལ་མོས་པ།虔信法義	1. ཆོས་ལ་མོས་པ།淨信	1. 淨信
2. བསམ་པ།思惟	2. བསམ།深心	2. 深心
3. འབྱོར་བ།自在	3. དབང་འབྱོར།神通	3. 神通
4. རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཟིན་པ། 以無分別智所攝	4. ཐབས་ཡོངས་བཟུང་བ།方便	4. 方便
5. བྱ་བ་གཅིག་ཏུ་སྒྱུར་པ།一果入一切果	5. ཀུན་ནས་དོན་ཅིག་ཉིད།和合	5. 和合

四、正文科判

（一）明本品與度攝品之關聯

（二）別說供養、依止與無量

〈一〉供養

1. 總說供養差別

2. 分說供養差別

　2.1 現不現前供

　2.2 物供養

　2.3 淨緣供養

　2.4 迴向供養

　2.5 因供養

　2.6 智供養

　2.7 田供養

　2.8 處供養.

　　2.8.1 總說

　　2.8.2 別說

　　2.8.2.1 依物

　　2.8.2.2 依心

　※ 補充說明因供養

　※ 補充說明田供養

　　2.8.2.2 依心（饗受、隨喜、現喜作意）

　　2.8.2.2 依心（9 種）

　　　2.8.2.2.1 虔敬

　　　2.8.2.2.2 能依

　　　2.8.2.2.3 悲憫

　　　2.8.2.2.4 安忍

　　　2.8.2.2.5 正行

　　　2.8.2.2.6 如理作意

　　　2.8.2.2.7 實證

　　　2.8.2.2.8 解脫

　　　2.8.2.2.9 真實性

3. 供養如來行相差別

3.1 總說供養如來行相差別

3.2 別說供養如來行相差別

3.2.1 因果差別

3.2.2 內外差別

3.2.3 大小差別

3.2.4 劣勝差別

3.2.5 遠近差別

4. 最上供養

〈二〉依止

1. 總說依止

2. 別說依止

2.1 所依之定義

2.1.1 調伏

2.1.2 寂靜

2.1.3 極寂

2.1.4 德勝

2.1.5 精進

2.1.6 具足口傳

2.1.7 覺證真實意

2.1.8 善說富

2.1.9 具足大悲

2.1.10 離退心

2.2 依止之事物

2.2.1 外事物依止

2.2.1.1 依恭敬、利養之事

2.2.1.2 依侍奉之事

2.2.2 內事依止

2.2.2.1 聞

2.2.2.2 思

2.2.2.3 修

2.3 相依止

2.3.1 於法欲實知

2.3.2 適時往

2.3.3 謙恭而往

2.4 迴向依止

2.5 因依止

2.6 智依止

2.7 田依止

2.8 處依止

3. 依止行相差別

3.1 總說

3.2 別說

3.2.1 因果差別

3.2.2 內外差別

3.2.3 粗細差別

3.2.4 劣勝差別

3.2.5 遠近差別

4. 最勝依止

五、「供養」譯注[20]

（一）明本品與度攝品之關聯

[F.46bL6]སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པའི་རྣམ་པར་དབྱེ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་བདུན་ཏེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དང་བསྡུ་བའི་དངོས་པོ[21] འི་རྗེས་ལ་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་དང་། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་དང་། ཚད་མེད་པ་བཞི་ལ་འཇུག་པ་འཆད་དེ། དེ་ལ་[22] ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དང་བསྡུ་བའི་དངོས་པོའི་རྗེས་ལ་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་དང་། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་དང་། ཚད་མེད་པ་ལ་འཇུག་པའི་སྐབས་འཆད་པར་འབྲེལ་པ་ཅི་ཡོད་

---

20 *以《德格版｛སྡེ་དགེ｝》為底本，同時參考《中華大藏經・丹珠爾（對勘本）》。底本疑似有刻印錯誤之處，主要依據《那塘版｛སྣར་ཐང｝》校對，並參考《北京版｛པེ་ཅིང｝》、《卓尼版｛ཅོ་ནེ｝》。

**《ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་བཤད། 》｛ཙི函｝ F.46bL6 到 F.54aL6. D.No.4034；P.No.5531。

***中國藏學研究中心《大藏經》對勘局對勘，《中華大藏經・丹珠爾（對勘本）》，頁 114-133。

21 正文頻繁出現「བསྡུ་བའི་དངོས་པོ།」、「བསྡུ་བ།」、「བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་བཞི།」等字詞，若依字面漢譯則分別為，「攝事」、「攝」、「四攝事」，無論上述哪一種都與「四攝」同義。另，《大正藏》中也有許多「攝事」意指「四攝」的例子。本文為使符合藏文原典，採取與其對應之直譯方式。同樣，「དངོས་པོ།」也是一出現頻繁的字詞，其漢譯可包括「實有、事、物、事物、物資」等，本文依其上下文而有不同翻譯，視其文義需要而予以不同譯名。

22 文中出現諸多「དེ་ལ།」，某些為分類項目之用語，某些為前句與後句之間的聯結詞，無特別意義。此處之「དེ་ལ།」可理解為前、後句間的聯結詞，故漢譯為「其中」、「此中」等。

ཅེ་ན། །

言「供養諸佛以七個偈頌分別說明」者，〔前品〕已說「波羅蜜多」與「攝事」之後，今闡述「供養諸佛」、「依止善知識」及「入四無量」。其中「波羅蜜多」與「攝事」之後，敘述「供養諸佛、依止善知識及入四無量品」，〔此前後兩品〕有何關聯呢。

[F.47aL1]སྔར་བདག་ལ་ཕན་པ་བསྒྲུབ་པའི་ཕྱིར་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རྣམས་བསྟན་ཏེ། ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་བསྒྲུབས་པས་ནི་བདག་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ཐམས་ཅད་དང་ལྡན་པར་འགྱུར་རོ། །སེམས་ཅན་གཞན་ལ་ཕན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ནི། བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་བཤད་དེ་བསྡུ་བའི་དངོས་པོས་ནི་སེམས་ཅན་ལ་ཕན་འདོགས་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་ལ་བདག་ལ་ཕན་པ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་ཤིང་བདག་གི་འབྱོར་པ་ལ་ཆགས་པར་གྱུར་ན་ཚོགས་ཀྱི་བར་དུ་གཅོད་དེ། དེ་བས་ན་བདག་ལ་ཆགས་པ་བསལ་བར་བྱ་བའི་གཉེན་པོར་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་དང་། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་བྱའོ། །

上〔一品〕為了利益自身而說諸波羅蜜多行，因行波羅蜜多能使自身具足一切圓滿。為了利益其他有情而說「攝事」，因為「攝事」將繞益於有情。其中，若自身利益圓滿且貪著自身受用，將會中斷〔自身〕積聚資糧。故為使去除對自身之貪著，於對治上應修「供養諸佛」與「依止善知識」。

[F.47aL3]སངས་རྒྱས་ལ་ཆོས་གོས་དང་ལྷུང་བཟེད་ལ་སོགས་པ་ཕྱིའི་དངོས་པོ་གཏོང་བ་ལ་གོམས་ན་ལོངས་སྤྱོད་ལ་ཆགས་པའི་བསམ་པ་མི་སྐྱེ་བར་འགྱུར་རོ། །ལུས་དང་སྲོག་ལ་ཡང་མི་ཕངས་པར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་ཏེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་མགུ་བར་བྱས་ན་བདག་གི་ལུས་དང་སྲོག་ལ་ཡོད་པའི་བདེ་བའི་ལོངས་སྤྱོད་ལ་ཆགས་པར་མི་འགྱུར་ཏེ། དེ་བས་ན་ཆགས་པ་རྣམ་པ་གཉིས་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་དང་། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་བྱའོ། །

若常供法衣、鉢等外在物資於諸佛，將不生對受用之貪著思惟。若不惜身體、性命而依止善知識，使善知識〔心生〕歡喜，將不對自己的身體與性命所具有之安樂受用生起貪著。是故，為

捨棄〔上述〕兩種貪著應供養諸佛，依止善知識。

[F.47aL5]བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་བཞིས་གཞན་གྱི་དོན་དུ་ཞུགས་པ་ན་ཡང་སེམས་ཅན་གྱི་ལོག་པར་སྒྲུབ་པ་དང་། འཁོར་བའི་སྡུག་བསྔལ་དག་བྱུང་ན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཚད་མེད་པ་བཞི་དང་མི་ལྡན་པ་དང་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་བཏང་སྙོམས་སུ་འདོར་ཞིང་སེམས་ཅན་འདུལ་བར་མི་བྱེད་དེ། དེ་བས་ན་དེའི་གཉེན་པོར་ཚད་མེད་པ་རྣམས་བཤད་དེ།།

雖然以「四攝事」成辦利他，但若出現有情之顛倒行與輪迴諸苦，若菩薩不具足四無量，將會對諸有情不聞不問而捨棄，且不調伏有情。是故，為對治彼等而說四無量。

[F.47aL6]ཚད་མེད་པ་བཞིས་ཡོངས་སུ་ཟིན་ཅིང་ཚད་མེད་པ་བཞི་ལ་གོམས་པར་བྱས་ན་གནས་སྐབས་ཐམས་ཅད་དུ[23] ཡང་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་མི་གཏོང་སྟེ། དེ་བས་ན་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དང་། བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་བཤད་པའི་རྗེས་ལ། སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་དང་། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་དང་། ཚད་མེད་པ་བཤད་པའི་སྐབས་བཤད་པའི་ཕྱིར་འབྲེལ་ཏོ།།

若以四無量圓滿攝持，並常行四無量，菩薩於一切時中也絕不捨離有情。是故，說「波羅蜜多」與「攝事」之後，應說「供養諸佛、依止善知識、無量」品，可知其〔前後〕關聯。

（二）別說供養、依止與無量

〈一〉供養

1. 總說供養差別

[F.47aL7]དེ་ལ་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་ཕྱེ་ན་དུ་ཡོད་པའི་མཆོད་པའི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་ཚིགས་སུ་

23 「གནས་སྐབས།」意為暫時，或某一個階段等；本文「གནས་སྐབས་ཐམས་ཅད་དུ།」直譯為「一切時中」，亦即任何時刻、恆時或究竟。

བཅད་པ་བདུན་ཞིག་གིས་ཛེ་སྟོན་ཏོ[24]༎ མངོན་སུམ་ལྐོག་ནས་མཆོད་པ་ནི༑ ༑ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་བཞིའི་བསྡུས་པའི་དོན་ནི། མཆོད་པ་བཞི[25] དང་དངོས་པོ་དང་།

---

[24] 本文對讀影印《北京版》藏文四個元音之刻印形態，判斷應屬於第三個元音之「ཛེ」字，《德格版》（ཅེ函，F.47aL7）、《那塘版》（ཅེ函，F.51bL1）與《北京版》（ཅེ函，F.55bL1）相同皆為「ཛེ」字，但一般藏文並無「ཛེ་སྟོན་ཏོ།」之用法。根據《卓尼版》（ཅེ函，F.48bL1）其「ཛེ」字明顯為「དེ」字，故本文對照上下文判斷「དེ་སྟོན་ཏོ།」較為合理。是故，「ཚིགས་སུ་བཅད་པ་བདུན་ཞིག་གིས་དེ་སྟོན་ཏོ།」此句意即《藏譯世親釋》與《安慧釋》所出現的「供養諸佛」之七個偈頌，這七個偈頌包含並解說了「供養諸佛」所有的內容。

[25] 「མཆོད་པ་བཞི།」本文偈頌中以此「四供」為綱目，然而在後面的釋文中，卻無「四供」相關之釋文。「四供」在《大正藏》中記載大多為：「飲食、衣服、臥具（或房舍）、醫藥（或湯藥）等。」例如，《善見律毘婆沙》卷 13〈舍利弗品〉：「爾時佛住舍衛國，時優陀夷，於舍衛國多諸知識者，恒往至知識家，為四供養故，飲食、衣服、湯藥、房舍。」（CBETA, T24, no. 1462, p. 763b12-14）；《大般若波羅蜜多經》卷 127〈30 校量功德品〉：「憍尸迦！是善男子、善女人等見如是類諸善夢相，若睡若覺身心安樂，諸天神等益其精氣，令彼自覺身體輕便，由是因緣不多貪染飲食、醫藥、衣服、臥具，於四供養其心輕微」（CBETA, T5, no. 220, p. 695a25-29）。此處如以飲食等「四供」理解之，則與本文文後所解釋之「現不現前供」無法連結其前後關係，也與「物供養」在意義上有重疊之嫌。參照其他如《那塘版》（ཅེ函，F.48bL1）、《北京版》（ཅེ函，F.55bL2）也寫做「四供མཆོད་པ་བཞི།」一詞，但對應本文偈頌第一個綱目的釋文「供養諸佛有兩種方式，現前供養與不現前供養。現前與不現前為供養諸佛之所依དེ་ལ་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། མངོན་སུམ་ནས་མཆོད་པ་དང་། ལྐོག་ནས་མཆོད་པའོ། མངོན་སུམ་དང་ལྐོག་ནི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ནི་མཆོད་པའི་གཞིའོ། 」。是故，應將其理解前加為「ག」

།མཚན་མ[26]་དང་ནི་བསྒོ་པ་དང་། །རྒྱུ་དང་ཡེ་ཤེས་ཞིང་དང་ནི། །གནས་པས་ཀྱང་ནི་བསྟན་པའོ། ། ཞེས་བྱ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ལྔ་པས་བསྟན་ཏོ[27]།།

其中，若細分供養諸佛〔之差別〕，可以用七個偈頌來闡述供養之差別。言「現不現前供」等〔前〕四偈之大意即以第五個偈頌所說：「[1]依供養[28] 與[2]物供養，[3]淨緣（動機）〔供養〕

字母之「供養之所依མཆོད་པའི་གཞི།」，而非上述《德格版》等記載前加為「བ」字母之「四供མཆོད་པ་བཞི།」。

[26] 參照能仁正顯，《「大乘荘厳経論」第 XVII 章の和訳と注解：供養・師事・無量とくに悲無量》（頁 38），可知梵文本《大乘莊嚴經論》該字為「nimittāt」（「nimitta」的從格），《唐譯》將其譯為「緣起」，《藏譯世親釋》與其對應的字詞為「རྒྱུ་མཚན།」，為「具有極為清淨之心རབ་ཏུ་དང་བ་དང་ལྡན་པའི་སེམས།」。參照 MVYT 詞條 6804、7626，梵文為「nimittam」，藏文「མཚན་མ།」、「རྒྱུ།」「རྒྱུ་མཚན།」，漢譯「相」、「緣」、「因」。另，依 *A Sanskrit-English Dictionar*「nimitta」：「a butt, mark, target, sign, omen, cause, motive, ground, reason」（p. 551）。綜合以上文獻與對比，結合本文「深起淨信心ཤིན་ཏུ་དད་པའི་སེམས་ཀྱིས་ཏེ།」將此處「མཚན་མ།」理解為動機，特別指清淨的動機，故譯為「淨緣」。與《藏譯世親釋》「具有極為清淨之心」，及日文《「大乘荘厳経論」第 XVII 章の和訳と注解》依照梵本所翻譯之「動機の点からと」（頁 39）意涵一致。

[27] 「ཞེས་བྱ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ལྔ་པས་བསྟན་ཏོ།」，「依供養與物供養」在《藏譯世親釋》與《安慧釋》同屬第五偈頌，為供養諸佛之「總說供養差別」。「ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ལྔ་པས་བསྟན་ཏོ།」其中「ལྔ་པ།」二字本文以「第五個偈頌」理解並翻譯，而非以「五個偈頌」釋文。

[28] 如前注 25 所述，此處不以原文之「四供」譯之，而以「供養之所依མཆོད་པའི་གཞི།」之「依གཞི།」字理解與翻譯。

[4]迴向供，[5]因[6]智[7]田〔等三供養〕，[8]依止〔供養〕說示之」。

2. 別說供養差別

2.1 現不現前供

[F.47bL1] དེ་ལ་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། མངོན་སུམ་ནས་མཆོད་པ་དང་། ལྐོག་ནས་མཆོད་པའོ། །མངོན་སུམ་དང་ལྐོག་ནི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ནི་མཆོད་པའི་གཞིའོ། ། དེ་ལ་དུས་བཟང་པོའི་ཚེ་ན་ནི་སེམས་ཅན་བསོད་ནམས་ཅན་དག་གིས་མངོན་པར་སངས་རྒྱས་པའི་སངས་རྒྱས་ཉིད་ལ་མཆོད་པར་བྱེད་དེ།

དེ་ནི་མངོན་སུམ་གྱི་མཆོད་པ་ཞེས་བྱའོ།།དུས་ངན་པའི་ཚེ་ན་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་མངོན་སུམ་དུ་མི་བཞུགས་པས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་སྐུ་གཟུགས་དང་རི་མོ་དང་མཆོད་རྟེན་ལ་སོགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་དེ།　དེ་ལ་ནི་ལྐོག་ནས་མཆོད་པ་ཞེས་བྱའོ། །

其中，供養諸佛有兩種差別，即現前供養與不現前供養。現前與不現前為供養諸佛之所依。其中，往昔善因善緣時，諸具福德有情向現證成佛之彼佛（釋迦牟尼佛）行供養，稱為[1]「現前供養」；惡因惡緣時，因如來不住於現世，故於佛像、佛畫、佛塔等前行供養，即稱為[1]「不現前供養」。

2.2 物供養

[F.47bL3]སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་གོས་ལ་སོགས། །ཞེས་བྱ་བས་དངོས་པོ་བསྟན་ཏེ། སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་ཡང་ཆོས་གོས་དང་ལྷུང་བཟེད་དང་གདུགས་དང་རྒྱལ་མཚན་ལ་སོགས་པས་མཆོད་དེ་སོགས་པའི་ནང་དུ་ནི་ཉན་པ་དང་སེམས་པ་ལ་སོགས་པ་བྱེད་པ་ཡང་བསྡུའོ། །

言「於佛以衣等」者，此句說示[2]物〔供養〕。即供養諸佛時，以法衣、缽、傘蓋、勝利幢等行供養，而「等」字亦包含聽聞、思惟等作為。

2.3 淨緣供養

[F.47bL4]ཤིན་ཏུ་དད་པའི་སེམས་ཀྱིས་ཏེ། །ཞེས་བྱ་བས་མཚན་མ་བསྟན་ཏེ། དེ་ལྟར་དེ་མཆོད་

པ་དེ་དེ་[29] ཡང་རྒྱུ་གང་གིས་མཆོད་ཅེ་ན། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ནི་ཉེས་པ་ཐམས་ཅད་སྤངས་པ་ཡོན་ཏན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ཡིན་པས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཞིང་ཡིན་ནོ་སྙམ་དུ་དད་ཅིང་མོས་པའི་ཤུགས་ཀྱིས་མཆོད་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

言「深起淨信心」者，說示為[3]「淨緣供養」。問：如是此供養又以何因（動機）行供養呢，答：思惟「如來乃斷一切過患，具圓滿功德，故為福田」，以深信、虔敬心供養之意。

2.4 迴向供養

[F.47bL5]ཚོགས་གཉིས་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཞེས་བྱ་བས་བསྔོ་བའི་མཚན་མ་བསྟན་ཏེ། སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པ་དེ་ཡང་བསོད་ནམས་དང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་བསྔོས་ནས་མཆོད་དེ། དེ་ཡང་ཇི་ལྟར་བསྔོ་ཞེ་ན། བདག་གིས་[30]མཆོད་པ་བྱས་པ་དེས་མྱུར་དུ་བསོད་ནམས་དང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་རྫོགས་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་བསྔོའོ། །

言「圓滿二資故」者，說示[4]迴向相〔供養〕。即向諸佛行供養時，為圓滿福德與智慧資糧，且以迴向行供養。其中，問：如何迴向，答：「願我以此供養速速圓滿福德與智慧資糧」而迴向之。

2.5 因供養

[F.47bL7]སངས་རྒྱས་སྐྱེ་བས་མི་སྟོངས་པ། །སྨོན་ལམ་དང་ནི་ལྡན་པ་སྟེ། །ཞེས་བྱ་བས་རྒྱུ་བསྟན་ཏེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པ་དང་། མཆོད་པ་བྱེད་པ་རྣམས་བསོད་

---

29 此處「དེ།」字在《德格版》（ཕི函，F.47bL5）為兩個「དེ།」字，《那塘版》（ཕི函，F.51bL2）與《北京版》（ཕི函，F.55bL7）皆為一個「དེ།」字。本文認為一個「དེ།」字應為正確，故以一個「དེ།」翻譯之。

30 「གིས།」：《那塘版》（ཕི函，F.51bL4）與《北京版》（ཕི函，F.56bL1）皆為「གི」，即為屬格的「བདག་གི」；《德格版》（ཕི函，F.47bL6）則為具格的「བདག་གིས」，本文以底本《德格版》之「具格」理解與翻譯。

ནམས་དང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་བསྔོ་བ་ཡང་ཚེ་རབས་སྔ་མ་དག་ནི་གར་སྐྱེས་ཀྱང་སངས་རྒྱས་སྐྱེ་བས་མི་སྟོངས་པར་སྐྱེ་བར་སྨོན་ལམ་བཏབ་པའི་རྒྱུ་ལས་མཆོད་པ་བྱེད་པ་དང་བསྔོ་བ་འབྱུང་སྟེ།

言「常生佛世間，具足此願力」者，即[5]因〔供養〕。向諸如來行供養，所行諸供養，為圓滿福德與智慧資糧故。復，謂迴向者，前世無論生於何處，〔能〕常生於佛世間之所發誓願之因，而行供養及迴向。

[F.48aL1]སྨོན་ལམ་ཡང་སངས་རྒྱས་སྐྱེ་བ་དང་བསྐལ་པར་མ་གྱུར་ཅིག་པ་དང་། དེར་ཡང་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པར་གྱུར་ཅིག་པ་དང་། མཆོད་པ་བྱས་པ་རྣམས་ཀྱང་འབྲས་བུ་མེད་པ་དང་དོན་མེད་པར་མ་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྨོན་ལམ་བཏབ་པའོ། །

又所謂誓願，即當願與佛世不相違遠，於彼時供養諸佛，並〔願〕所行諸供養，願生善果、願有益不虛而發誓願。

2.6 智供養

[F.48aL2]དམིགས་པ་མེད་པ་གསུམ་དག་ནི། །སངས་རྒྱས་མཆོད་པར་རྫོགས་པའོ་ཞེས་བྱ་བས་ཡེ་ཤེས་གང་གིས་ཟིན་པ་སྟོན་ཏེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་མཆོད་པ་ཡང་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཟིན་པས་མཆོད་པར་བྱ་བའི་སངས་རྒྱས་དང་། མཆོད་པར་བྱེད་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དང་། མཆོད་པའི་ཡོ་བྱད་ཆོས་གོས་ལ་སོགས་པ་ཡོད་པར་མི་དམིགས་པས་མཆོད་དེ། དམིགས་སུ་མེད་པའི་ཚུལ་གྱིས་མཆོད་པ་ནི་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་རྫོགས་པ་ཞེས་བྱའོ། །

言「三輪無所緣，即圓滿供佛」者，說示凡以[6]智攝持之〔供養〕。諸菩薩亦於供養諸佛時，以無分別智攝持，故所供養對象之諸佛、能供養之菩薩、供養之資具法衣等，以無所緣而行供養。以此無所緣之方式所行供養稱為圓滿供養諸佛。

2.7 田供養

[F.48aL4]ཚད་མེད་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་གཞན་ཞེས་བྱ་བས་ཞིང་བསྟན་ཏེ། གཞན་ཡང་སེམས་ཅན་ཚད་མེད་པ་རྣམས་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་མཆོད་

པ་ལ་འཇུག་སྟེ།

為圓滿成熟無量有情故，以「他」字說示[7]田〔供養〕。又，為圓滿成熟無量有情應行供養。

[F.48aL4]ཇི་ལྟར་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱ་ཞེ་ན། སེམས་ཅན་ཞིང་དང་འདྲ་བའི་སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་ལ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་ཇི་ལྟར་མཆོད་པར་བྱ་བའི་ཆོས་བཤད་ནས། མ་འོངས་པ་ན་མཆོད་པ་བྱེད་པར་འགྱུར་པའི་ས་བོན་བསྐྲུངས[31] པ་དང་། མཆོད་པའི་ལས་དག་བྱེད་དུ་བཙུད་པས་སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་དོ།

問：如何圓滿成熟〔彼等有情〕呢。答：於如福田般有情之心相續中教示如何供養如來之法語，〔彼等有情之心相續中〕種植未來能行供養之種子，引導〔彼等〕行諸供養，令〔彼等〕有情圓滿成熟。

2.8 處供養

[F.48aL5]དངོས་པོ་དག་དང་སེམས་པ་གཞན། །ཞེས་བྱ་བས་གནས་བསྟན་ཏེ། དེ་ལ་མཆོད་པར་བྱ་བའི་གནས་ནི་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། དངོས་པོ་ལ་གནས་པ་དང་། སེམས་ལ་གནས་པའོ། །

言「財物與心別」者，說示[8]處〔供養〕[32]。可供養之處有二，一者依[8a]物，二者[8b]依心。

---

31 「བསྐྲུངས།」經比對不同版本皆為基字「ཀ」的「བསྐྲུངས」字，但藏文並無同此拼字之字詞。參酌其前後文，以及原句「མ་འོངས་པ་ན་མཆོད་པ་བྱེད་པར་འགྱུར་པའི་ས་བོན། 未來能行供養之種子」，故本文翻譯時將該字理解為「བསྐྲུན།」，意為生產或播種。參見《德格版》（ཙི函，F.48aL5）、《那塘版》（ཙི函，F.52aL4）、《北京版》（ཙི函，F.56bL1）。

32 「གནས།」：與其可對應之《唐譯》為「依止供養」，在本文以「處供養」翻譯之。藏文正文所出現的「依止善知識」之藏文「བསྟེན།」或「བརྟེན།」字，本文認為以「依止」來理解與翻譯較為適當，同時也可與《唐譯》作為區隔。

2.8.2 別說

2.8.2.1 依物

[F.48aL6]དེ་ལ་དངོས་པོ་ལ་གནས་པ་ནི་ནོར་རྫས་ལ་བརྟེན་ནས་ཆས་གོས་ལ་སོགས་པས་མཆོད་པར་བྱེད་པའོ། །

其中，依物者以財物為所依，而供養法衣等。

2.8.2.2 依心

[F.48aL6]སེམས་པ་ལ་གནས་པ་ནི་སེམས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གྱིས་མཆོད་པ་སྟེ། དེ་ཡང་གང་དག་ཡིན་པ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། །མོས་པ་དག་དང་རྟེན་གྱིས་སོ། །ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་ཏེ། སེམས་པ་ལ་གནས་པ་ཡང་མོས་པ་དང་རྟེན་དང་། སྙིང་བརྩེ་བ་དང་། བཟོད་པ་དང་། གཞན་ཡང་དག་པར་སྒྲུབ་པ་དང་། དངོས་པོ་ལ་སྒྲུབ་པ[33] དང་། རྟོགས་པ་དང་། རྣམ་པར་ཐར་པ་དང་། ཡང་དག་པའོ། །དེ་དག་གི་མཚན་ཉིད་ནི་འགྲེལ་པའི་སྐབས་སུ་བཤད་པར་བྱའོ། །

依心者以心之思惟行供養。復，此〔依心〕解說為諸項（如下九項）故[34]，言「虔敬及能依」等。依心者可分：[8b1]虔敬、[8b2]能依、[8b3]悲憫、[8b4]安忍，另有[8b5]正行、[8b6]如理作意、[8b7]實證、[8b8]解脫、[8b9]真實性（見法性真實意），其定義當於釋文中說明。

---

33 此處「དངོས་པོ་ལ་སྒྲུབ་པ།」也可翻譯為「實踐」或「踐修」（漢譯佛典也有踐修，即履行與修治之意），但與其相對應的後文解釋中表明「དངོས་པོ་ལ་སྒྲུབ་པ།實踐」等同與「ཚུལ་བཞིན་དུ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ།如理作意」，為求前後文之名相與釋文之用詞統一，故此處採用「如理作意」譯之。

34 「此解說為諸項（如下九項）故」，即藏文「གང་དག་ཡིན་པ་བསྟན་པའི་ཕྱིར།」，參照 MVYT 詞條 7620，梵文為「yāpadeśaḥ」，藏文「གང་ཞེས་བསྟན་པ།」，漢譯「如何開示」。基於該詞條藏文與「གང་དག་ཡིན་པ་བསྟན་པ།」用法類似，是故漢譯時參酌其用法而譯之。

※補充說明因供養

[F.48bL1]བདག་སངས་རྒྱས་སྐྱེ་བ་འབྲས་བུ་ཡོད་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྔོན་སྨོན་པའོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། རྒྱུ་ནི་ཚེ་རབས་སྔ་མར་སྨོན་ལམ་བཏབ་སྟེ། ཇི་ལྟར་སྨོན་ལམ་བཏབ་ཅེ་ན། འཇིག་རྟེན་དུ་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་བྱུང་བར་གྱུར་པ་ན་བདག་དང་བསྐལ་པར་མ་གྱུར་ཅིག་པ་དང་། སངས་རྒྱས་རྣམས་དང་ཕྲད་ནས་ཀྱང་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པར་གྱུར་ཅིག་པ་དང་། མཆོད་པ་བྱས་པ་རྣམས་ཀྱང་འབྲས་བུ་ཡོད་པ་དང་། དོན་ཡོད་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྨོན་ལམ་བཏབ་པའོ། །

言「我願常生於佛世，願生善果」之「過去發願」者，「因」即是於過去生發願。問：如何發願。答：「願我與佛世尊住於世間時，不相違遠；願面見諸佛又能供養諸佛；所行諸供養也願生善果、願有益不虛」而發誓願。

※補充說明田供養

[F.48bL3]ཞིང་ཚད་མེད་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས་ཏེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ལ། མཆོད་པའི་ས་བོན་འདེབས་པའི་ཞིང་ནི་སེམས་ཅན་ཚད་མེད་པ་རྣམས་ཏེ། སེམས་ཅན་དེ་དག་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཆོས་བཤད་པ་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་སེམས་ཀྱི་ཞིང་ལ་མཆོད་པ་ཇི་ལྟར་བྱ་བའི་ཆོས་བཤད་ནས་མཆོད་པའི་ས་བོན་བསྐྱངས[35] པ་དང་། སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱང་མཆོད་པའི་ལས་བྱེད་དུ་འཛུད་པ[36] འོ། །

言「無量有情田」等者，謂種植供養種子之[7]「田」乃無量有情。為使彼等有情圓滿成熟故而說法，於有情之心田教示如何供養之法語，進而種植供養之種子，並使諸有情也行供養。

2.8.2.2 依心（饗受、隨喜、現喜作意）

---

[35] 參見前注 31。

[36] 「འཛུད་པ།」同一般常用之「འཇུག་པ།」，例：米滂「མཆོད་པའི་ལས་བྱེད་དུ་འཇུག་པ་སོགས使……行供養等」《མི་ཕམ་གསུང་འབུམ།德格版》（ཨ函，F.224bL1）。

[F.48bL4]སེམས་ལ་གནས་ནས་རོ་མྱོང་བ་[37] དང་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ལ། དེ་ལ་སེམས་ལ་གནས་པ་ནི་རོ་མྱོང་བ་ལ་སོགས་པ་ནས་ཡང་དག་པ་ཉིད་ཀྱི་བར་དག་ལ་གནས་པའོ།། དེ་ལ་སྔོན་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ལ་མཆོད་པ་བྱས་པ་དེ་ཉིད་ལ་ཡོན་ཏན་དུ་མཐོང་ཞིང་དེས་དགའ་བ་སྐྱེས་པ་ནི་རོ་མྱོང་བ་ཞེས་བྱའོ།། ཕྱོགས་བཅུ་ན་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པར་བྱས་པ་ལ་སེམས་དགའ་བ་ནི་རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་ཞེས་བྱའོ།། བདག་དང་སེམས་ཅན་རྣམས་མ་འོངས་པ་ན་ཡང་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པར་འགྱུར་བར་དགའ་ཞིང་དེ་ལྟར་སྨོན་པ་ནི་མངོན་པར་དགའ་བ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ཞེས་བྱའོ།།

言「依心且饗受」等者，說示依心為處於「饗受」等，乃至「真實性」之間。其中，所謂「饗受」者，指往昔對諸如來之供養見其功德，且〔心〕生喜樂。所謂「隨喜」者，指十方諸有情對於供養如來而心生歡喜。所謂「現喜作意」者，於未來時我及諸有情亦將對於於供養諸佛感到歡喜，且如是發願。

2.8.2.2 依心（9 種）

2.8.2.2.1 虔敬

[F.48bL6]ཇི་ལྟར་གསུངས་པའི་མོས་པ་ལ་སོགས་པ་སྟེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། གཞན་ཡང་མོས་པ་དང་། བསམ་པ་དང་། འབྱོར་པ་རྙེད་པ་[38] དག་ཀྱང་སེམས་པ་ལ་གནས་ནས་མཆོད་པ་ཞེས་བྱའོ།།

---

37 「饗受རོ་མྱོང་བ」米滂理解為「回憶過去之供養，進而比較現在之供養而心生喜悅的一種內心感受」。原文為「又，憶自己過去時所行供養，而感現在之供養優勝之覺受དེ་ཡང་རང་གི་སྔོན་མཆོད་པ་བྱས་པ་དྲན་པ་དང་ད་ལྟར་གྱི་མཆོད་པ་ལེགས་སྣམ་དུ་རོ་མྱོང་བྱ་དང་།」《德格版》（ཨ函，F.225aL1）。

38 「འབྱོར་པ་རྙེད་པ།」a. 直接可漢譯為「受用」、「利養」，作名詞解。b. 或漢譯為「獲得受用」，作動詞解。c.《無性釋》將「འབྱོར་པ་རྙེད་པ།」寫做「དབང་འབྱོར་བ།」《中華大藏經・丹珠爾（對勘本）》（卷 71，頁 323L16），米滂等藏文典籍也寫作「དབང་འབྱོར་བ།」《德格版》（ཨ函，F.224bL4）。本文認為此處應指《無性

〔世親釋〕所言「[8b1]虔敬者等」者，即另外亦包含所謂[8b1a]虔敬、[8b1b]思惟、[8b1c]獲得自在等依心供養。

[F.48bL7]དེ་ལ་མོས་པ་ནི།
དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་ཇི་ལྟར་བྱ་བའི་ཆོས་དང་དོན་འཆད་པའི་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་སྡེ་ལ་མོས་ཤིང་དད་པ་སྟེ་དེས་ཀྱང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་ཡིན་ནོ། །

其中[8b1a]虔敬者，意指對於闡述如何供養如來之法語、義理之大乘經藏〔具有〕虔敬與信心，此同樣亦是供養如來。

[F.48bL7]བསམ་པ་[39] ཡང་རྣམ་པ་དགུ་སྟེ། རོ་མྱང་བ་དང་། རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་དང་།

釋》等所記載之「獲得自在 དབང་འབྱོར་བ།」，即獲得三摩地或禪定之自在境界，故將「འབྱོར་པ་རྙེད་པ།」譯為「獲得自在」。

39 「བསམ་པ།」《唐譯》與《藏譯世親釋》中，「五種自意供養如來」所出現的「深心（藏譯བསམ་པ།）」，即為本文此處所翻譯之「思惟」，與《唐譯》等略有不同。然，《安慧釋》並無特別提到上述「五種自意供養如來」，反之在說明「虔敬供養」時，將[8b1]虔敬分為虔敬、思惟、獲得自在，其中[8b1.2]將思惟再分類為九種。《唐譯》、《藏譯世親釋》與《安慧釋》在此處之結構與分類項目不盡相同，且三者不易對比參照。參見《大乘莊嚴經論》卷 9〈18 供養品〉：「五種自意供養如來，應知此供養為最上供養。何謂為五？一者淨信、二者深心、三者神通、四者方便、五者和合。淨信者，於大乘法說供養處生淨信故。深心者，此心有九種：一味心、二隨喜心、三希望心、四無厭心、五廣大心、六勝喜心、七勝利心、八無染心、九善淨心。」（CBETA, T31, no. 1604, pp. 634c26-635a3）

「རྣམ་པ་ལྔས་རང་གི་སེམས་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་མཆོད་པ་མཆོག་ཏུ་རིག་པར་བྱའོ། །འདི་ལྟ་སྟེ་མཆོད་པ་དང་ལྡན་པའི་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་ལ་མོས་པ་དང་།　བསམ་པ་སྟེ།　བསམ་པ་དགུ་པོ་རོ་མྱང་བ་དང་།

མངོན་པར་དགའ་བ་དང་། ཚིག་མི་ཤེས་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བ་དང་། དགའ་བ་དང་། ཕན་འདོགས་པ་དང་། ཉོན་མོངས་པ་མེད་པ་དང་། དགེ་བའི་བསམ་པ་སྟེ། དེ་དག་གི་མཚན་ཉིད་ནི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་སྐབས་སུ་བཤད་པ་བཞིན་དུ་སྦྱར་རོ༎ །

[8b1b]「思惟」可再分為九種，即[8b1b1]饗受、[8b1b2]隨喜、[8b1b3]現喜、[8b1b4]不厭足、[8b1b5]廣大、[8b1b6]喜、[8b1b7]利益、[8b1b8]無煩惱、[8b1b9]善思惟。〔應知〕彼等定義應結合「波羅蜜多品」中所解說。。

[F.49aL2]
འབྱོར་པ་ནི་ནམ་མཁའ་མཛོད་ཀྱི་ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་སོགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པའོ། །

[8b1c]〔獲得〕「自在」者，依虛空藏三摩地等而於如來行供養。

2.8.2.2.2 能依

[F.49aL2]བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་ནས་སོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་ནས་ཚེ་རབས་གར་སྐྱེས་ཀྱང་བདག་དང་གཞན་ལ་ཕན་པ་བསྒྲུབ་པ་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱེད་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྨོན་ལམ་བཏབ་པ་ལ་བརྟེན་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དེས་ཀྱང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱས་པར་འགྱུར་རོ། །

言「發菩提心」者，即發無上菩提心之後，發願「無論〔來世〕生於何處，誓願皆能利益自他〔眾生〕，誓願能於如來行供養」者則稱之為[8b2]「能依」。此同樣亦是於如來行供養。

[F.49aL3]སྨོན་ལམ་ཅིའི་ཕྱིར་མིང་དུ་བརྟེན་བ་ཞེས་བཏགས་ཤེ་ན། དེའི་ཕྱིར། སྨོན་པ་ནི་ཚོགས་སུ་བཅད་པ་སྦྱར་བའི་ཕྱིར། འདིར་རྟེན་དུ་གསུངས་སོ་ཞེས་སྨོས་སོ། །སྨོན་པ་ལ་སྨོན་པ་ཉིད་

རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་དང་མངོན་པར་དགའ་བའི་བསམ་པ་དག་དང་། ངོམས་མི་ཤེས་པ་དང་། རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་། དགའ་བ་དང་། ཕན་པ་དང་། མ་གོས་པ་དང་། དགེ་བའི་བསམ་པ」《德格版》（ཕི函，F.212aL1）。參見注 57。

མ་བཅུག་པར་བརྟེན་པའི་ཚིག་བཅུག་པ་ནི། ཚིགས་བཅད་ཀྱང་པ་སྦྱར་བ་ལ་མི་བདེ་བས་ནི་སྨོན་ལམ་གྱི་ཚིག་བརྟེན་པར་བཏགས་ནས་ཚིགས་སུ་བཅད་པའི་ནང་དུ་བརྟེན་པའི་ཚིག་བཅུག་གོ། །

問：「誓願」者為何稱為「能依」呢。答：是故，「誓願」為結合頌文字數音節故，此處用「能依」一詞。應該使用「誓願」一詞而不使用「誓願」，卻改用「能依」，是因不易於結合頌文字數音節，故在頌文中將「誓願」，改用為「能依」。

2.8.2.2.3 悲憫

[F.49aL4]སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་སྙིང་བརྗེ་བ་དང་ཞེས་བྱ་བ་ལ། སེམས་ཅན་སྡུག་བསྔལ་བ་མཐོང་ན་སྙིང་རྗེ་སྐྱེ་ཞིང་དེ་དག་གི་སྡུག་བསྔལ་བསལ་བར་འདོད་པ་ནི་སྙིང་བརྗེ་བ་ཞེས་བྱ་སྟེ། སྙིང་བརྗེ་བའི་སེམས་དེས་ཀྱང་སངས་རྒྱས་རྣམས་ལ་མཆོད་པར་འགྱུར་རོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

言「悲憫於有情」者，若見苦難有情，即生起悲心且亟欲去除彼等之痛苦稱為[8b3]「悲憫」，此悲憫心同樣亦是供養諸佛之意。

2.8.2.2.4 安忍

[F.49aL5]བདག་དང་སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་གྲང་བ་དང་ཚ་བ་དང་བཀྲེས་པ་དང་སྐོམ་པ་ལ་སོགས་པའི་སྡུག་བསྔལ་ཉམས་སུ་ལེན་པ་ལ་ནི་དཀའ་བར་སྤྱོད་པའི་སྡུག་བསྔལ་ཉམས་སུ་ལེན་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དེས་ཀྱང་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པར་འགྱུར་རོ། །

為「圓滿成熟」我及有情，故實修冷、熱、饑、渴等苦難者，稱為實修難行之[8b4]「安忍」。此同樣亦是供養諸佛。

2.8.2.2.5 正行

[F.49aL6]སྦྱིན་པའི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ནས་ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་བར་དུ་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་དྲུག་བསྒྲུབ་པ་ནི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཡང་དག་པར་སྤྱོད་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དེས་ཀྱང་སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པར་འགྱུར་རོ། །

修持布施波羅蜜多，乃至般若波羅蜜多之六波羅蜜多者，稱為[8b5]「波羅蜜多正行」。此同樣亦是供養諸佛。

2.8.2.2.6 如理作意

[F.49aL7]ཚུལ་བཞིན་དུ་ཆོས་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་སྟེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ལ། ཆོས་རྣམས་ལ་མི་རྟག་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་བ་དང་། སྟོང་པ་དང་བདག་མེད་པ་ཚུལ་བཞིན་དུ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ལ་དངོས་པོར་སྤྱོད་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དངོས་པོ་སྤྱོད་པ་ལ་ཅིའི་ཕྱིར་ཚུལ་བཞིན་ཞེས་བྱ་ཞེ་ན། དེས་ཆོས་ཐམས་ཅད་མི་རྟག་པ་དང་། སྡུག་བསྔལ་བ་ལ་སོགས་པའི་མཚན་ཉིད་དུ་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་ཤེས་པར་བྱས་པས་ན། དངོས་པོ་སྤྱོད་པ་ལ་ཚུལ་བཞིན་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ཞེས་བྱའོ། །

言「於法如理作意」者等，對於諸法無常、苦、空、無我[8b6]「如理作意」稱為「實踐」。問：「實踐」為何稱為「如理」。答：彼能無有顛倒地知一切法之無常、苦等定義，故「實踐」稱為「如理作意」。

2.8.2.2.7 實證

[F.49bL2]མཐོང་བའི་ལམ་ལ་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ལ། ས་དང་པོ་ཐོབ་ནས་མཐོང་བའི་ལམ་སྐྱེས་བ་ན་བདག་མེད་པ་གཉིས་ཁོང་དུ་ཆུད་པའི་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་སྐྱེས་པ་ལ་དངོས་པོ་ཆུད་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་དེ་ལ་དངོས་པོ་ཆུད་པ་ཞེས་བྱ་ཞེ་ན། ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་དེས་གང་ཟག་ལ་བདག་མེད་པ་དང་། ཆོས་ལ་བདག་མེད་པའི་དོན་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་ཆུད་པའི་ཕྱིར་ཏེ། དེ་ལྟར་ཡང་དག་པའི་ལྟ་བ་སྐྱེས་པ་དེས་ཀྱང་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པར་འགྱུར་རོ། །

言「將見道稱為[8b7]正見」者等，是因獲證〔聖道〕初地而生起見道時，徹悟兩種無我而生「正見」，即稱為「實證」。問：其「正見」為何稱為「實證」。答：以其「正見」能無有顛倒地「證悟」補特伽羅無我及法無我之故。如是生起「正見」者，同樣亦是供養如來。

2.8.2.2.8 解脫

[F.49bL3]ཉན་ཐོས་རྣམས་ཀྱི་ཉོན་མོངས་པའི་ལས་[40]རྣམ་པར་གྲོལ་བས་ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་ལ། ཉན་ཐོས་རྣམས་ཀྱིས་ཤེས་བྱའི་སྒྲིབ་པ་མ་སྤངས་ཉོན་མོངས་པའི་སྒྲིབ་པ་སྤངས་ནས་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ཐོབ་པ་ལ་རྣམ་པར་ཐར་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དེས་ཀྱང་ཉན་ཐོས་རྣམས་ཀྱིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱས་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

言「諸聲聞從煩惱解脫」者等，即諸聲聞未斷所知障，已斷煩惱障而獲證之涅槃稱為[8b8]「解脫」。此同樣亦是諸聲聞供養如來之意。

2.8.2.2.9 眞實性

[F.49bL5]བྱང་ཆུབ་ཆེན་པོ་ཐོབ་པའི་ཕྱིར་ཡང་དག་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཏེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་དང་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པ་རིམ་གྱིས་བསྒྲུབས་པ་དང་། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱས་པའི་རིམ་པས་བླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པ་ནི་ཡང་དག་པ་ཉིད་ཅེས་བྱ་སྟེ། བྱང་ཆུབ་ཆེན་པོ་ཐོབ་པ་དེས་ཀྱང་ཕྱོགས་བཅུའི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱས་པ་ཡིན་ནོ། །དེ་ལྟར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པའི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་རྣམ་པ་གཅིག་བཤད་ཟིན་ཏོ།།

言「『由得大菩提故』依[8b9]『真實性』」者，即依次第修學諸菩薩及波羅蜜多，並依次第供養如來，而獲證無上菩提者稱為「真實性」。獲證菩提同樣亦是供養十方如來。如是，「供養

40 ཉོན་མོངས་པའི་ལས །此處《德格版》雖然使用屬格形式之「ཉོན་མོངས་པའི་ལས煩惱之業」，但《那塘版》與《北京版》之記載皆顯示為沒有屬格之「ཉོན་མོངས་པ་ལས從煩惱」。本文依照前後文句，選擇以不帶有屬格者來進行翻譯。另外，依據《大乘莊嚴經論》卷 9〈18 供養品〉：「十者依止解脫。由聲聞煩惱滅故。」（CBETA, T31, no. 1604, p. 634c9-10），以及《藏譯世親釋》「རྣམ་པར་གྲོལ་བའི་སྒོ་ནས་ནི་ཉོན་མོངས་པ་ལས་རྣམ་པར་གྲོལ་བའི་ཕྱིར་ཉན་ཐོས་རྣམས་ཀྱི་ཡིན་ནོ།།」《德格版》（ཕི函，F.212aL1），也可證明此處藏文「ལས།」字之意涵，即為「由」而非「業」，本文翻譯時以「ཉོན་མོངས་པ་ལས」譯之。參見《那塘版》（ཅི函，F.58bL5）、《北京版》（ཅི函，F.58aL5）。

如來」之一種差別說竟。

3. 供養如來行相差別

3.1 總說供養如來行相差別

[F.49bL6]ཡང་འདས་པ་དང་། མ་འོངས་པ་དང་། ད་ལྟར་དང་། ནང་དང་ཕྱི་དང་། རགས་པ་དང་། ཕྲ་བ་དང་། བཟང་པོ་དང་། ངན་པ་དང་། ཉེ་བ་དང་། རིང་བའི་དབྱེ་བའམ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པའི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་བསྟན་པའི་ཕྱིར། རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་དེ་བཞིན་ཏེ། །ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་སྨོས་སོ། །

復，為說示過去、未來、現在、內與外、粗、細、善、惡、近、遠之差別，或為說示供養如來之差別故，言「如是因及果」等。

3.2 別說供養如來行相差別

3.2.1 因果差別

[F.49bL7]དེ་ལ་འདས་པའི་དུས་ན་མཆོད་པ་བྱས་པ་ནི་རྒྱུ། ད་ལྟར་གྱི་དུས་ན་མཆོད་པ་བྱས་པ་ནི་འབྲས་བུ་སྟེ། སྔོན་མཆོད་པ་བྱས་པའི་ས་བོན་ཡོད་པས་ད་ལྟར་གྱི་དུས་ན་མཆོད་པ་བྱེད་པ་ནི་རྒྱུ། མ་འོངས་པའི་དུས་ན་མཆོད་པ་བྱེད་པ་ནི་འབྲས་བུ་སྟེ། ད་ལྟར་གྱི་དུས་ན་མཆོད་པ་བྱས་པའི་རྒྱུས་མ་འོངས་པ་ན་མཆོད་པ་བྱེད་པར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟར་ན་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུའི་ཚུལ་གྱིས་འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ་དང་ད་ལྟར་བྱུང་བའི་མཆོད་པ་རྣམ་པར་གཞག་གོ །

其中，過去時所行供養為其「因」，現在時所行供養為其「果」。由於過去有供養之種子，現在時所行供養為其「因」，未來時行供養為其「果」。以現在供養之「因」，未來時當行供養。如是，以「因」與「果」之方式，安立過去、未來、現在所發生之供養。

3.2.2 內外差別

[F.50aL2]བདག་ཉིད་བྱེད་དང་གཞན་གྱིས་ཀྱང་། །ཞེས་བྱ་བ་ལ། བདག་ཉིད་ཀྱི་ལུས་དང་ཡན་ལག་འབུལ་བ་དང་། ཉན་པ་དང་སེམས་པ་ལ་སོགས་པ་བྱེད་པ་ནི་བདག་ཉིད་ཀྱི་ཞེས་བྱ་སྟེ། དེ་ནི་ནང་གི་མཆོད་པའོ། ། མཛའ་བོ་དང་ཉེ་དུ་གཉེན་བཤེས་ལ་སོགས་པ་གཞན་དག་མཆོད་པ་བྱེད་དུ་བཅུག་པ་དང་། ཆོས་གོས་ལ་སོགས་པ་འབུལ་བ་ནི་གཞན་གྱི་ཞེས་བྱ་སྟེ། དེ་ནི་ཕྱིའི་མཆོད་པའོ། །

言「自作令他作」者，即供養自己身軀、肢體以及聞、思等，稱為「自所〔供養〕」，此乃「內之供養」。令親友、師友等他者行供養，以及供養法衣等，稱為「他所〔供養〕」，此乃「外之供養」。

3.2.3 大小差別

[F.50aL3]རྙེད་པ་དང་ནི་བཀུར་སྟིས་ཀྱང་།།བསྒྲུབ་པ་དེ་ཡང་རྣམ་པ་གཉིས།།མཆོད་པ་ཆུང་ངུ་ཆེན་པོ་སྟེ༔ །ཞེས་བྱ་བ་ལ། གཞན་ཡང་མཆོད་པ་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། མཆོད་པ་ཆུང་ངུ་དང་ཆེན་པོའོ། །དེ་ལ་རྙེད་པ་ནི་ཆོས་གོས་དང་མལ་ཆ་ལ་སོགས་པ་འབུལ་བའོ།།བཀུར་སྟི་ནི་ཕྱག་བྱ་བ་དང་། ཐལ་མོ་སྦྱོར་བ་དང་། བསྡུ་བ་[41] དང་། བསྟོད་པ་བྱེད་པ་ལ་སོགས་པ་སྟེ་དེ་ནི་མཆོད་པ་ཆུང་ངུ་ཞེས་བྱའོ།། སྒྲུབ་པ་ནི་དམ་པའི་ཆོས་ཉན་པ་དང་། སེམས་པ་དང་། བསྒོམ་པ་ལ་སོགས་པ་བྱེད་པ་སྟེ། དེ་ནི་མཆོད་པ་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱའོ། །ཡང་ན་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟིས་མཆོད་པ་ནི་ཆེན་པོ་ཞེས་བྱའོ། །སྒྲུབ་པས་མཆོད་པ་ནི་ཕྲ་མོ་ཞེས་བྱའོ།།

言「利養及恭敬，修持亦有二，小供與大供」者，則另有兩種供養，即「小供養」與「大供養」。其中，「利養」者指供養法衣及臥具等。「恭敬」者指禮拜、合掌、〔四〕攝、讚頌等，

41　「四攝」大多指諸佛菩薩等化導眾生時，所採用的方便，目的是為了讓眾生能夠親近佛法，了脫生死。而本文中的「四攝」也用在供養諸佛與承事善知識，此點不同於佛法一般之通用概念。在《瑜伽師地論》卷 49〈本地分中菩薩地第十五第三持究竟瑜珈處建立品第五之一〉有如下的記述：「由四攝事攝諸尊長。是故感得手足網縵。」（CBETA, T30, no. 1579, p. 567b22-23）；藏文《རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས་ལས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ས།瑜伽師地論菩薩地》也有同樣的記載：「བསྡུ་བའི་དངོས་པོ་བཞིས་བླ་མ་རྣམས་བསྡུས་པས་ནི་ཕྱག་དང་ཞབས་དྲ་བས་འབྲེལ་བ་བརྙེས་སོ།།」《德格版》（ཞི函，F.194bL2-3），由此可知以唯識派而言「四攝」之對象至少可含括尊長、佛陀與善知識等，有其文獻上之脈絡與依據可循。

彼等稱為「小供養」。「修持」者指聽聞、思惟與修行正法，稱其為「大供養」。或者，以「利養」、「恭敬」供養者，稱為「粗顯」；以「修持」供養者，稱為「精細」。

3.2.4 劣勝差別

[F.50aL5]ངར་བཅས་ང་མེད་པ་[42] ཞེས་བྱ་བ་ལ། འདིས་ནི་ཐ་མ་དང་མཆོག་གི་མཆོད་པ་སྟོན་ཏེ། མཆོད་པ་བྱེད་པ་བདག་ཉིད་དང་།།མཆོད་པར་བྱ་བའི་སངས་རྒྱས་དང་།།མཆོད་པ་ཆོས་གོས་ལ་སོགས་པ་གསུམ་ཆར་ཡོད་པར་དམིགས་པ་ནི་ངར་བཅས་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ་དེ་ནི་ཐ་མའོ།། ཅིའི་ཕྱིར་ཐ་མ་ཞེ་ན། དངོས་པོར་དམིགས་ཤིང་རྟོག་པ་དང་བཅས་པའི་ཕྱིར་ཐ་མའོ། །མཆོད་པར་བྱེད་པ་བདག་ཉིད་དང་།།མཆོད་པར་བྱ་བའི་སངས་རྒྱས་དང་།།མཆོད་པའི་རྫས་གསུམ་ཡོད་པར་མི་རྟོག་པས་མཆོད་པ་ནི་ང་མེད་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ་དེ་ནི་མཆོག་གོ། །ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དངོས་པོ་ལ་རྣམ་པར་རྟོག་པ་སྤངས་པའི་ཕྱིར་རོ།།

言「有我及無我」者，以此說示「劣」與「勝」供養。將能供養之自己，所供養之諸佛，供養之物資法衣等三緣為有〔而供養者〕為「有我」，即「劣」〔供養〕。云何為「劣」，因於事相上具有所緣且有分別故，稱其為「劣」〔供養〕。不將能供養之自己，所供養之諸佛，供養物資等三分別為有而供養者稱之為「無我」，即勝〔供養〕。何以故，因對於事相斷除分別。

3.2.5 遠近差別

[F.50bL1]སྦྱོར་བ་དང་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ༑ སྦྱོར་བས་མཆོད་པ་ཡང་རྣམ་པ་གཉིས་ཏེ། དུས་གཞན་དུ་མཆོད་པར་སྦྱོར་བ་དང་། དེའི་ཚེ་མཆོད་པར་སྦྱོར་བའོ།། དེ་ལ་དུས་གཞན་དུ་མཆོད་པར་སྦྱོར་བ་ནི་ལོ་དང་ཟླ་བ་དག་གིས་བཅད་ནས་ཕྱིས་མཆོད་པར་སྦྱོར་ཏེ་དེ་ནི་ཐག་རིང་ཞེས་བྱའོ།།

---

42 「ངར་བཅས་ང་མེད་པ」a.《唐譯》與《藏譯世親釋》理解並翻譯為「有慢無慢」；b. 本文《安慧釋》則依據對文意之理解將其翻譯為「有我無我」，與上述二論著不同。本文認為其內容主要闡述三無所緣與有所緣，故以「有我無我」譯之。

དེའི་ཚེ་མཆོད་པར་སྦྱོར་བ་ནི་གང་གི་ཚེ་ན་མཆོད་པར་བསམས་པ་དེ་ཉིད་ཀྱི་ཚེ་ན་མཆོད་པར་བྱེད་པ་སྟེ་དེ་ནི་ཉེ་བའོ། །

言「加行」[43] 者等，同樣以「加行」供養亦有兩種，「後世供養之加行」與「現世供養之加行」。其中，「後世供養之加行」者，以年、月等〔時間〕為間斷，於後世「加行供養」，稱為「遠」〔供養〕。「現世供養之加行」者，凡於何時意欲供養，即於當時行供養，稱為「近」〔供養〕。

[F.50bL2]འགྲོ་དེ་བཞིན་ཞེས་བྱ་བ་ལ།།འགྲོ་བས་མཆོད་པ་ཡང་དེ་གཉིས་ཏེ།།འགྲོ་བ་ཆད་ནས་མཆོད་པ་དང་། དེ་མ་ཐག་ཏུ་མཆོད་པའོ། ། དེ་ལ་འགྲོ་བ་ཆད་ནས་མཆོད་པ་ནི། །ཚེ་རབས་གཉིས་སམ་གསུམ་མམ་བརྒྱའམ་སྟོང་དག་གིས་བར་དུ་མ་མཆོད་ནས་དེས་ཕྱིས་མཆོད་པ་བྱེད་པ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

言「如是生趣」者，即「生趣〔間隔〕供養」，亦同〔上述遠、近供養〕兩種，即生趣間隔供養與當世〔無間隔〕供養。此中，「生趣間隔供養」者，於二世、或三世、或百世、或千世為間隔而不行供養，〔上述時間或生趣間隔之〕後才行供養之意。

4. 最上供養[44]

[43] 「加行」：參照 MVYT 詞條 2317，梵文為「prayogaḥ」，藏文「སྦྱོར་བ།」，漢譯「加行、造作」。

[44] 《安慧釋》並未明文提到《唐譯》及《藏譯世親釋》記載之「最上供養 སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པའི་མཆོག」，但就內容而言「བྱ་བ་ཐམས་ཅད་འདྲེས་པ།和合一切事業」與「ཉེ་བར་འདྲེས་པ།極和合」，實為上述二版本「最上供養」之部分內容。故本文在製作科判與段落時為方便分類，將此段內容註記為「最上供養」。參見《大乘莊嚴經論》卷 9〈18 供養品〉：「何等供養如來為最上供養」（CBETA, T31,

[F.50bL3]དེ་དེ་ལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གཅིག་གིས་སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱས་ནས་དེར་ཞུགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གཞན་གྱིས་སྨིན་པར་བྱས་པ་ཡིན་པས་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་འདྲེས་པ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

於彼彼〔地〕，若一菩薩令有情圓滿成熟，即住於彼地之其他菩薩令〔有情〕圓滿成熟故，意即「和合一切事業」。

[F.50bL4]བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་གཅིག་གིས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱས་ནས་དེར་ཞུགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཀྱང་མཆོད་པ་བྱས་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་བས་ན་ཉེ་བར་འདྲེས་པ་ཞེས་བྱའོ། །

若一菩薩供養如來，即住於彼地之一切菩薩供養〔如來〕故，稱為「極和合」。

六、「依止」譯注

〈二〉依止

1. 總說依止

[F.50bL4]བསྟེན་པ་རྣམ་པར་དབྱེ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་རྣམ་པ་བདུན་ཏེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། ཕྱིའི་དངོས་པོ་ལ་ཆགས་པ་སྤང་བའི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་མཆོད་པ་བྱ་བ་བསྟན་ནས། ད་ནི་བདག་གི་ལུས་ལ་ཆགས་པ་སྤང་བའི་ཕྱིར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བསྟེན་པ་བསྟན་ཏེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བསྟེན་པ་ཡང་རྣམ་པ་དུས་[45] བསྟན་པ་ཕྱེ་སྟེ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་

no. 1604, p. 634c22）；《藏譯世親釋》「སངས་རྒྱས་ལ་མཆོད་པའི་མཆོག」《德格版》（ཕི函，F.211bL7）。

45 「རྣམ་པ་དུས།」應可理解為「 རྣམ་པ་དུ་མ་ཡིས། 以幾種差別」之縮寫，本文翻譯為「以幾種差別」。若直接解讀「རྣམ་པ་དུས།」一詞，實則文意不通。

བདུན་གྱིས་བསྟན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། ། དེ་ལ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ཕྱེད་དང་ལྔས་ནི་ཞེས་བྱ་བ་ལ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་རྣམ་པར་དབྱེ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་རྣམ་པ་བདུན་གྱིས་བསྟན་ཏོ་ཞེས་སྨོས་པ་ལས་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ཕྱེད་དང་ལྔས་ནི་བརྟེན་པའི་གཞི་ལ་སོགས་པ་དོན་རྣམ་པ་བརྒྱད་བསྟན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

言「依止之差別，〔分〕七個偈頌說」者，為斷除對外在物資之貪著故，已說「供養如來」。現為斷除對自身之貪著故，當說「依止善知識」。問：「依止善知識」者亦應說為幾種差別，答：〔同樣應知〕以七個偈頌說示之意。言「其中四偈半」[46] 者，即「依止善知識」之差別由七偈說示，此中「四偈半」說示「所依」等八義之意。

2. 別說依止

2.1 所依之定義

[F.50bL7]བཤེས་གཉེན་དུལ་བ་ཞི་བ་ཉེར་ཞི་བ། ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་བརྩོན་འགྲུས་ལུང་དང་ལྡན[47] ། །དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པའི་[48] ཚིག་དང་ལྡན། །སྙིང་རྗེ་ཡོད་དང་སྐྱོ་བ་རྣམ་པར་

---

46 依據原藏文直譯應為「半偈即五或五少半偈ཚིགས་སུ་བཅད་པ་ཕྱེད་དང་ལྔ」，為藏文常見之表達方式，為求易於理解本文譯為「四偈半」。

47 「ལུང་དང་ལྡན།」：《唐譯》為「阿含富（頌文）」、「經富（釋文）」；《瑜伽師地論》卷 85：「如是四種師弟展轉傳來于今，由此道理是故說名阿笈摩」（CBETA, T30, no. 1579, pp. 772c29-773a1）。由此可知，師徒之間輾轉傳來稱之為阿含或阿笈摩。佛教歷來有以師徒口耳相傳的方式將佛法教言傳承流佈的習慣，藏傳佛教至今仍然保持如此的傳統，是名「ལུང口傳」，一般未經口傳的經論是不能用於傳講的。是故，將ལུང་དང་ལྡན།」翻譯為「具口傳」，一者符合文意，二者保留藏傳佛教傳統。

སྤངས།།ཞེས་བྱ་བའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་འདིས་ཡོན་ཏན་ཇི་སྐད་བཤད་པ་ལྟར་ལྡན་པའི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་གཞི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་མཚན་ཉིད་སྟོན་ཏོ།།

言「善友[1.1]調[1.2]寂又[1.3]極寂，[1.4]德勝[1.5]精進[1.6]具口傳，[1.7]覺證真義[1.8]善說富，[1.9]具足大悲[1.10]離退心」者，說示〔依止〕具足如是功德之「善知識」〔中〕[1]「所依」善知識之定義。

2.1.1 調伏

[F.51aL1]དེ་ལ་ལྷག་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་བསླབ་པ་དང་ལྡན་པས་ཆགས་པར་འགྱུར་བའི་དངོས་པོ་རྣམས་མཚན་མར་མི་འཛིན་ཅིང་དཔེ་བྱད་དུ་མི་འཛིན་པས། མིག་ལ་སོགས་པའི་དབང་པོ་དྲུག་ཡུལ་ལ་མི་འཇུག་པར་སྲས་པ་དང་ལྡན་པས་དུལ་བ་ཞེས་བྱའོ།།

此中，因具足增上戒學，對能生貪著之諸事物，不以〔色〕相執取，不以〔隨形〕好執取，眼等六根不隨境轉而隱蔽[49]，故稱為[1.1]「調伏」。

2.1.2 寂靜

[F.51aL2]ཧིང་ངེ་འཛིན་དང་ལྡན་པས་ན་གང་གི་ཚེ་སེམས་ཕྱི་རོལ་དུ་གཡེངས་བར་གྱུར་པ་ན་ཡང་ཞི་གནས་བསྒོམས་པས་སེམས་མི་འཕྲོ་བས་ནང་དུ་སྡུད་པར་བྱེད་དེ། དེ་བས་ན་ཞི་བ་ཞེས་བྱ

---

[48] 此處「དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པའི་ཚིག་དང་ལྡན」，對照《藏譯世親釋》則為無屬格「འི」之「དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ་སྨྲ་མཁས་ལྡན」《德格版》（ཕི函，F.211bL7），由此可推測該句應當是「དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ་ཚིག་དང་ལྡན」，而本文「རྟོགས་པ」的屬格「འི」應為誤植。

[49] 如文所示「སྲས་པ།隱蔽」意指因外境而現起之根識，有無作用發生的狀態。根據《米滂釋》：「ལྷག་པ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་བསླབ་པས་རྒྱུད་བསྡམས་པས་དབང་པོ་དུལ་བ།因增上戒學調伏心相續，故言根調伏」《德格版》（ཨ函，F.227aL5），可見此處「隱蔽」為內心受到調伏，而根識處於隱藏、不起作用的一種狀態。

བ་སྟེ། འདིས་ནི་ལྷག་པའི་སེམས་ཀྱི་བསླབ་པ་དང་ལྡན་པ་སྟོན་ཏོ། །

因具足三摩地故，當心雖散亂於外境時，然因修止，故能使心不散亂而向內收攝，故言[1.2]「寂」〔靜〕，以此說示具足增上心學。

2.1.3 極寂

[F.51aL3]གང་གི་ཚེ་ཉན་པ་དང་སེམས་པ་ལ་སོགས་པའི་ཚེ་དགེ་བ་ལ་ཞུགས་པ་ན། རྣམ་པ་འགའ་ཞིག་གིས་སེམས་ཕྱི་རོལ་ཏུ་གཡེངས་ནས་འདོད་ཆགས་དང་ཞེ་སྡང་ལ་སོགས་པའི་ཉོན་མོངས་པ་ཞིག་སྐྱེས་པར་གྱུར་ན་ཤེས་རབ་ཀྱིས་མྱུར་བར་ཤེས་པར་བྱས་ནས་དེའི་གཉེན་པོ་མི་གཙང་བ་དང་བྱམས་པ་ལ་སོགས་པ་བསྒོམས་ནས་ཞི་བར་བྱེད་པས་ན་ཉེ་བར་ཞི་བ་ཞེས་བྱ་སྟེ། འདིས་ནི་ལྷག་པའི་ཤེས་རབ་དང་ལྡན་པར་སྟོན་ཏོ། །

當行聞思等善時，心偶爾散亂於外境而生起個別貪嗔等煩惱時，迅速以智慧了知〔該煩惱〕，而觀修不淨、慈〔心〕等予以對治使其寂靜，故言[1.3]「極寂」，以此說示具足增上慧學。

2.1.4 德勝

[F.51aL4]དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དེ་ཡང་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་སོགས་པའི་ཡོན་ཏན་དང་མང་དུ་ཐོས་པ་ལ་སོགས་པ་བདག་དང་མཉམ་པའམ། བདག་པས་ཆུང་བ་མ་ཡིན་གྱི། ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་སོགས་པའི་ཡོན་ཏན་དང་། ཐོས་པ་ལ་སོགས་པ་བདག་པས་འཕགས་པ་ལ་བརྟེན་ཏེ། དེ་བས་ན་ཡོན་ཏན་ལྷག་པ་ཞེས་བྱའོ། །

彼善知識之持戒等功德與博學多聞等，不應與自己同等或不比自己劣等；反之，應該依止於較自己持戒等功德與博學多聞等增勝者，故言[1.4]「德勝」。

2.1.5 精進

[F.51aL5]དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དེ་ཡང་སློབ་མའི་དོན་དང༌། གཞན་གྱི་དོན་བྱ་བ་ལ་བཏང་སྙོམས་སུ་འདོར་ཞིང་གཡེང་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་གྱི། གཅིག་ཏུ་གཞན་གྱི་དོན་བྱ་བ་ལ་སེམས་སྤྲོ་ཞིང་འབད་པ་ལ་བརྟེན་ཏེ། དེ་བས་ན་བརྩོན་འགྲུས་དང་ལྡན་པ་ཞེས་བྱའོ། །

彼善知識對於弟子與他人的利益，不以不聞不問而捨棄，或

不以散漫處之；反之，應該依止致力於他者〔眾生〕的利益並富有熱忱與精勤，故言具足[1.5]「精進」。

2.1.6 具足口傳

[F.51aL6]དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དེ་ཡང་ཐོས་པ་ཆུང་བ་མ་ཡིན་གྱི་བཤད་པར་བྱ་བའི་གསུང་རབ་ཀྱི་ཆོས་མང་དུ་ཐོས་པ་དང་ལྡན་པ་ལ་བརྟེན་པར་བྱ་སྟེ། དེ་བས་ན་ལུང་དང་ལྡན་པ་ཞེས་བྱའོ། །

彼善知識非才疏學淺（少聞）者，反之，應該依止對於所詮經論具有博學多聞者，故言[1.6]「具足口傳」。

2.1.7 覺證眞實意

[F.51aL7]དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དེ་འཕགས་པའི་བདེན་པ་བཞིའི་རྣམ་པར་ཐར་པའི་སྒོ་གསུམ་མམ། མི་རྟག་པ་དང་སྡུག་བསྔལ་བ་ལ་སོགས་པའི་ཆོས་འགའ་རྟོགས་པ་ཡོད་པས་ན་དེ་ཉིད་རབ་ཏུ་རྟོགས་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དེ་ལྟ་བུ་ལ་བརྟེན་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

彼善知識對於四聖諦之三解脫門，或無常、苦等諸法了然通達，故言[1.7]「覺證真實意」，意即應當依止如是〔善知識〕也。

2.1.8 善說富

[F.51bL1]གང་ལ་བརྟེན་པར་བྱ་བའི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དེ་ཚིག་འབྲེལ་ཅིང་སྨྲ་མཁས་ལ་ཚིག་འཇེབས་པ་སྨྲ་བ་ལ་བརྟེན་པར་བྱ་སྟེ། དེ་བས་ན་ཚིག་དང་ལྡན་པ་[50] ཞེས་བྱའོ། །

凡所依止之彼善知識，即應該依止具備〔所說〕詞句〔前後〕連貫，善巧說法，用詞美妙者，故言[1.8]「善說富」也。

2.1.9 具足大悲

---

[50] 此處「ཚིག་དང་ལྡན་པ།」《藏譯世親釋》可對應之詞語為「སྨྲ་མཁས་ལྡན།」《德格版》（ཕི函，F.211bL7）；《大乘莊嚴經論》卷 9〈19 親近品〉：「善說」（CBETA, T31, no. 1604, p. 635a18）。「ཚིག་དང་ལྡན་པ།」可直譯為「具文詞」，但從其釋文而言，指詞句前後連貫、善巧說法、用詞美妙之意，故翻譯為「善說富」。

[F.51bL1]དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དེ་སློབ་མ་ལ་ཆོས་སྟོན་པ་ཡང་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟིའི་ཕྱིར་སྟོན་པ་མ་ཡིན་གྱི།།གང་ལ་ཆོས་བསྟན་པར་བྱ་བའི་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱི་ཉོན་མོངས་པ་སྤང་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཆོས་སྟོན་ཏེ། དེ་བས་ན་སྙིང་རྗེ་ཡོད་པ་ཞེས་བྱའོ། །

彼善知識為弟子說法，非但不是為了利養及恭敬而說法；反之，凡所說之法皆為斷除諸弟子之煩惱而說，故言[1.9]「具足大悲」也。

2.1.10 離退心

[F.51bL2]ཆོས་སྟོན་པ་ན་མ་གུས་པ་དང་བརྙས་པའི་ཚུལ་དུ་སྟོན་པ་དང་། རེས་འགའ་སྟོན་རེས་འགའ་མི་སྟོན་པ་མ་ཡིན་གྱི། གུས་པར་བྱས་ནས་རྟག་ཏུ་རྒྱུན་མི་འཆད་པར་སྟོན་པར་བྱེད་དེ། དེ་བས་ན་སྐྱོ་བ་རྣམ་པར་སྤངས་པ་ཞེས་བྱའོ། །

〔彼善知識〕說法時不以不恭敬及輕蔑之態度而說法，亦不會有時說而有時不說；反之，當以恭敬心恆時常說，故言[1.10]「離退心」也。

2.2 依止之事物

[F.51bL3]བཀུར་སྟི་རྙེད་དང་རིམ་གྲོ་བྱེད་པ་དང་། སྒྲུབ་པར་བྱེད་པས་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པར་བྱ། །ཞེས་བྱ་བས། བསྟེན་པའི་དངོས་པོ་བསྟན་ཏོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་ན་དངོས་པོ་གང་གིས་བསྟེན་ཞེ་ན། བཀུར་སྟིའི་དངོས་པོ་དང་། རིམ་གྲོ་བྱེད་པའི་དངོས་པོ་དང་། སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་དངོས་པོས་བསྟེན་ཏོ། །

言「恭敬利養及侍奉，並以修持依善師」者，說示[2]「依止之事物」。問：依止善知識時，依何事物而依止呢，答：[2.1]應依恭敬〔利養〕[51] 之事物、[2.2]依侍奉之事、[2.3]依修持之事。

[51] 此處雖只有「བཀུར་སྟི།恭敬」但與其對應之偈頌明言「བཀུར་སྟི་རྙེད།恭敬利養」，可知已包含利養的含意，並在文後（2.2.1）說明了「供養法衣及齋僧等稱之為利

2.2.1 外事物依止

2.2.1.1 依恭敬、利養之事物

[F.51bL4]དེ་ལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་ཡོན་ཏན་བསྒྲགས་པ་དང༌། བསྡུ་བ་དང༌། བསྐྱལ་བ་དང༌། ཕྱག་འཚལ་བ་དང༌།ཐལ་མོ་སྦྱོར་བ་ལ་སོགས་པ་བྱེད་པ་ནི་བཀུར་སྟིའི་དངོས་པོ་ཞེས་བྱའོ།། ཆོས་གོས་དང་བསོད་སྙོམས་ལ་སོགས་པ་འབུལ་བ་ནི་རྙེད་པའི་དངོས་པོ་ཞེས་བྱའོ།།

其中，宣揚善知識之功德、〔四〕攝、迎送、頂禮、合掌等稱為[2.1]「恭敬之事」。供養法衣及齋僧等稱為[2.1]「利養之事物」

2.2.1.2 依侍奉之事

[F.51bL5]མཉེ་བ་དང་བཀྲུ་བ་ལ་སོགས་པ་ལས་སུ་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་བྱེད་པ་ནི་རིམ་གྲོ་བྱེད་པའི་དངོས་པོ་ཞེས་བྱའོ།། འདི་དག་གིས་ནི་ཕྱིའི་དངོས་པོས་བསྙེན་པ་བསྟན་ཏོ[52]།།

搓揉〔身體〕、洗濯等所有勞務工作皆稱為[2.2]「侍奉之事」。以上說示「外事物依止」。

2.2.2 內事依止

[F.51bL6] དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཇི་ལྟར་བསྟན་ཅིང་བསྒོ་བ་དང༌། ཇི་ལྟར་བཤད་པ་བཞིན་དུ་ཉམས་སུ་ལེན་ཅིང་ཉན་པ་དང་སེམས་པ་དང་བསྒོམ་པ་ལ་སོགས་པ་བྱེད་པ་ནི་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་དངོས་པོ་ཞེས་བྱ་སྟེ། འདིས་ནི་ནང་གི་དངོས་པོས་བསྙེན་པ་བསྟན་ཏོ།།

善知識如何教導與訓示，以及如何開示，〔弟子應〕如是奉行，並行聞、思、修等稱為[2.3]「修持之事」。以上說示「內事依止」。

養之事ཆོས་གོས་དང་བསོད་སྙོམས་ལ་སོགས་པ་འབུལ་བ་ནི་རྙེད་པའི་དངོས་པོ་ཞེས་བྱའོ། །」，故此處「恭敬之事」理應包含「利養」之意。

52 此處依照一般藏文之書寫方式，應該需要以單垂符或雙垂符來表示該句完結，但本《德格版》（ཅི函，F.51bL5）藏文並未顯示任何垂符。此處依據《北京版》（ཅི函，F.60bL7）顯示該處為雙垂符，故翻譯時依照前後文意以雙垂符理解之。

2.3 相依止

[F.51bL6]བློ་ཅན་ཆོས་ལ་དེ་བཞིན་ཤེས་བསམ་དང་། བཤེས་གཉེན་དྲུང་དུ་དུས་སུ་འདུད་པར་འགྲོ། །ཞེས་བྱ་བ་འདིས། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་མཚན་མ་བསྟན་ཏེ། མཚན་མ་ཡང་རྣམ་པ་གསུམ་སོ།། དེ་ལ་བློ་ཅན་ནི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་རྟེན་པར་བྱེད་པའི་གང་ཟག་གོ།།

言「智者於法欲〔如〕實知，適時謙恭往師座」者，說示〔智者〕依止善知識之[3]「相」，「相」者亦有三種。其中，「智者」即依止善知識之補特伽羅。

2.3.1 於法欲實知

[F.51bL7]ཆོས་ལ་དེ་བཞིན་ཤེས་བསམ་དང་། །ཞེས་བྱ་བ་ནི་མཚན་མ་གཅིག་སྟེ། ཆོས་དང་ཆོས་སྨྲ་བའི་གང་ཟག་ལ་བརྙས་པའི་བསམ་པའམ་ཆོས་རྐུ་བའི་བསམ་པའམ། གླན་ཀ་བཙལ་བའི་བསམ་པས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བཙལ་བར་མི་བྱའི། བདག་ཉིད་ཀྱིས་ཆོས་ཀྱི་དོན་རྟོགས་ཤིང་ཤེས་པར་བྱ་བའི་བསམ་པས་ཤེས་པར་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

言[3.1]「於法欲實知」者為〔三種〕相之一，意即對於法及說法之補特伽羅不應以輕蔑心，或盜法心，或尋找過失心而覓求善知識。反之，應以自己能通達及了悟法義之心，而欲〔如實〕知〔而依止善知識〕。

2.3.2 適時往

[F.52aL2]དུས་དུས་སུ་འགྲོ་བ་ནི་མཚན་མ་གཉིས་པ་སྟེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་དྲུང་དུ་འགྲོ་ན་ཡང་བསམ་གཏན་བྱེད་པ་དང་། ཟས་ཟ་བ་ལ་སོགས་པ་སྐབས་སུ་མ་བབ་པའི་ཚེ་འགྲོ་བར་མི་བྱའི། སྐབས་སུ་བབ་པར་བྱས་ནས་འགྲོ་བར་བྱེད་དེ། སྐབས་སུ་བབ་པའི་ཚེ་བསྙེན་ཅིང་འགྲོ་བར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

言[3.2]「適時往」者，為第二種「相」。前往善知識座前時，不應在〔善知識〕禪修、用膳等不便之時前去。反之，應確認適當時機而前往，應於方便之時依止而前去之意。

2.3.3 謙恭而往

[F.52aL3]འདུད་པས་འགྲོ་བའི་མཚན་མ་གསུམ་སྟེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་གན་དུ་འགྲོ་བ་ཡང་ལུས་དང་སེམས་དུལ་བར་བྱས་ཤིང་གུས་པ་དང་བཅས་པའི་སེམས་ཀྱིས་འགྲོ་བར་བྱའི། ལུས་དང་སེམས་མ་དུལ་བ་དང་། མ་གུས་པ་དང་། ང་རྒྱལ་གྱི་སྤྱོད་ལམ་གྱིས་ནི་འགྲོ་བར་མི་བྱའོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

言[3.3]「以謙恭而往」者，為第三種「相」。意即前往善知識座前時，應調伏身心，以恭敬心前去。反之，不應以未調伏身心，不具恭敬，舉止傲慢而前去。

2.4 迴向依止

[F.52aL4]དེ་ནི་བཀུར་སྟི་རྙེད་ལ་འདོད་པ་མེད། །བསྒྲུབ་པར་བྱ་ཕྱིར་དེ་ནི་སྔོ་བ[53] ར་བྱེད། ། ཅེས་བྱ་བ་འདིས་བསྔོ་བ་བསྟན་ཏེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་དེ་ཡང་ཁེ་དང་བཀུར་སྟི་དང་རྙེད་པ་འདོད་པའི་ཕྱིར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་ཞིང་སྔོ་བར་བྱེད་པ་མ་ཡིན་གྱི། ། སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་སྔོ་བར་བྱེད་དོ།[54] །ཇི་ལྟར་བསྔོ་ཞེ་ན།བདག་གིས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་འདིས་རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟི་ཐོབ་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་ནི་མི་བསྔོའོ།།བདག་གིས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པས་ནམ་ཞིག་ན་བདག་ཐོས་པ་དང་། སེམས་པ་དང་། བསྒོམ་པའི་ཤེས་རབ་གསུམ་གྱི་སྒོ་ནས་འཕགས་པའི་ལམ་སྒྲུབ་ཅིང་ཆོས་ཉིད་ཀྱི་དོན་རྟོགས་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྔོ་བར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །

言「彼（智者）不貪求敬利養，令修成就作迴向」者，說示[4]「迴向」〔依止〕。依止善知識者，不應貪求利益、恭敬、利養

53 「སྔོ་བ།迴向」：《那塘版》（ཙེ函，F.53aL4）與《北京版》（ཙེ函，F.61aL7）皆為「བསྔོ་བ།」。本文以有前加「བ།」之「བསྔོ།」字理解並翻譯。同段落之下一個「སྔོ་བ།」，上述兩個版本亦同為有前加之「བསྔོ་བ།」，同樣以「迴向」譯之。

54 「བྱེད་དོ།」：《那塘版》（ཙེ函，F.53aL5）與《北京版》（ཙེ函，F.61aL8）皆為「བྱེད་དེ།」，其中，「དོ།」為「句終詞」，「དེ།」為「接續詞」，而兩者對於文意的影響不大。故本文在翻譯時，並未特別處理。

之故而依止並迴向；反之，應令〔自身〕得成就而作迴向。問：如何迴向，答：不應以我依止善知識之故，希求利養及恭敬而迴向。反之，應以我依止善知識之故，希求我於未來某時，以聞慧、思慧、修慧三門成就聖道，且能了悟法性之義而迴向故。

2.5 因〔依止〕

[F.52aL6]ཇི་ལྟར་བསྟན་ནས་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པས་ན། །བློ་ཅན་དེ་བས་དེའི་སེམས་མགུ་བར་བྱེད། །ཅེས་བྱ་བས་རྒྱུ་བསྟན་ཏོ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་བྱ་བའི་རྒྱུ་གང་ཞེ་ན། གང་གིས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དེའི་སེམས་མགུ་བ་དང་དགའ་བར་བྱེད་པ་དེ་ནི་རྒྱུའོ།།ཇི་ལྟར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་སེམས་མགུ་བར་བྱ་ཞེ་ན། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་ཇི་ལྟ་ཇི་ལྟར་བསྟན་ཅིང་བསྒོ་བ་དང་། བཤད་ཅིང་གདམས་པ་དེ་ལྟ་དེ་ལྟར་ཉམས་སུ་ལེན་ཅིང་སྒྲུབ་པར་བྱེད་པས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་སེམས་མགུ་བར་འགྱུར་ཏེ། དེ་ལྟར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་སེམས་མགུ་ན། བདག་ལ་འདོམས་པ་དང་སྟོན་པར་བྱེད་པས་ན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་གྱི་སེམས་མགུ་བ་ནི་བསྟེན་པའི་རྒྱུའོ། །

言「隨順所教而修行，彼智者令其（師）歡喜」者，說示[5]〔依止〕「因」。問：何為依止善知識之因，答：彼（智者）令善知識心生滿意及喜悅即為因。問：如何使善知識心生滿意呢，答：隨順善知識所訓示、所教誡，如是實踐並修行定能使善知識滿意。如是，若能使善知識滿意，〔善知識〕將惠與我訓誡、開導故，令善知識心生滿意即為「依止因」。

2.6 智依止

[F.52bL2]ཐེག་པ་གསུམ་ལ་མཁས་པར་བློ་ཆུང་[55] ནས། །ནང་གི་ཐེག་པ་བསྒྲུབ་ཕྱིར་འབད་

---

55 「བློ་ཆུང་།」：的原意為愚昧或孤陋寡聞，若直譯並不符合前後文義；對照後文《安慧釋》對此頌的解釋，「彼具慧智者通達聲聞、獨覺、大乘之定義 བློ་ལྡན་ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་དང་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མཚན་ཉིད་ཁོང་དུ་ཆུད་''།」，以

པར་བྱེད། །ཅེས་བྱ་བ་ལ། བློ་ལྡན་ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་དང་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མཚན་ཉིད་ཁོང་དུ་ཆུད་ནས་ཐེག་པ་གསུམ་ལ་མཁས་པ་ནི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་ཡེ་ཤེས་སོ།།དེ་ལྟར་ཐེག་པ་གསུམ་ལ་མཁས་པར་བྱས་ནས་ཀྱང་།།བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་རྣམས་ནི་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཐེག་པ་མི་སྒྲུབ་ཀྱི།བདག་དང་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་དུ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་དོན་རྟོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ཉིད་སྒྲུབ་པར་བྱེད་དོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

言「善解通達於三乘，為修自乘[56] 應精進」者，彼具慧智者通達聲聞、獨覺、大乘之定義，善解三乘乃依止善知識之[6]「智」。如是，〔菩薩〕雖善解三乘，但諸菩薩不樂修聲聞、獨覺〔二〕乘。反之，為利益自身及有情、了悟大乘義理故唯修大乘之意。

2.7 田依止

及「為利益自身及有情、了悟大乘義理故བདག་དང་སེམས་ཅན་གྱི་དོན་དུ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་དོན་རྟོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་…།」，可發現其中，「བློ་ཆུང་།」應為「བློ་ཆུད།通達」的誤植。《中華大藏經・丹珠爾（對勘本）》（卷 72，頁 128L14）同樣顯示為「བློ་ཆུང་།」，可判斷為保留了《德格版》的原紀錄。但是對照《那塘版》（ཅི函，F.57aL1）與《北京版》（ཅི函，F.61bL6），可明顯看出是「བློ་ཆུད།通達」。故本文以「བློ་ཆུད།通達」理解並翻譯之。

56 「自乘」：依據《安慧釋》原文為「ནང་གི་ཐེག་པ」，中文直譯則應為「內乘」。然，依據文意此處意指菩薩乘或大乘。若直譯「內乘」較易解讀為聲聞、緣覺二乘為外乘，有貶抑他乘之嫌。此處依照《「大乗荘厳経論」第 XVII 章の和訳と注解》所錄 MSA 梵本為「svasyaiva yānasya」（頁 52），「自己自身の[菩薩]乗」（頁 53），同時對照《藏譯世親釋》則為「རང་གི་ཐེག་པ／自乘」，故本處解讀並翻譯為「自乘」。參照：「རང་གི་ཐེག་པ」《德格版》（ཕི函，F.212bL3）、《大乘莊嚴經論》卷 9〈19 親近品〉：「自乘」（CBETA, T31, no. 1604, p. 635b10）。

[F.52bL4]སེམས་ཅན་དཔག་མེད་སྨིན་པར་བྱ་ཕྱིར་དང་།།ཞིང་དག་པར་ཡང་སྦྱང་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར། །ཞེས་བྱ་བས། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་ཞིང་བསྟན་ཏེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་ཞིང་རྣམ་པ་གཉིས་སོ། །གང་ཞེ་ན། སེམས་ཅན་གྱི་ཞིང་དང་། སྣོད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་སོ།། དེ་ལ་སེམས་ཅན་གྱི་ཞིང་ནི་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱས་ཏེ། སེམས་ཅན་དཔག་ཏུ་མེད་པ་རྣམས་དགེ་བ་ཚད་མེད་པ་སྤྱོད་དུ་བཅུག་ནས་སེམས་ཅན་ཡོངས་སུ་སྨིན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་ཏོ།།སྣོད་ཀྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཞིང་ནི་ཡོངས་སུ་དག་ཅིང་སྦྱང་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་ཏོ། །སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་གསེར་དང་བཻ་ཌཱུརྻ་ལ་སོགས་པའི་ས་གཞི་དང་། དཔག་བསམ་གྱི་ཤིང་ལ་སོགས་པའི་རྒྱན་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་རྫོགས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

言「成熟無量有情故，淨修淨土之因故」者，說示依止善知識之[7]「田」〔依止〕。依止善知識之「田」有二種，何謂之，即有情田與器世間田。其中，圓滿成熟有情田，令無量有情行無量善行；為圓滿成熟有情，故依止善知識之意也。為圓滿清淨器世間田，故依止善知識之意也。為令佛土之黃金、琉璃等大地，以及如意樹等莊嚴圓滿成就，故依止善知識之意也。

2.8 處依止

[F.52bL7]ཆོས་ཀྱི་བགོ་སྐལ་ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་དེ། བཤེས་གཉེན་དེ་ལ་ཟང་ཟིང་མེད་པས་བསྟེན། །ཞེས་བྱ་བས་བསྟེན་པའི་གནས་བསྟན་ཏེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་ན་གང་ལ་གནས་ཏེ་བསྟེན་ཞེ་ན། འདི་ལྟར་ཕ་མའི་ནོར་ལྟ་བུ་དང་།
ཕུ་ནུ་དང་སྤྱི་ནོར་ལྟ་བུ་ཇི་དགར་སྤྱོད་དུ་དབང་བ་ལ་བགོ་སྐལ་ཞེས་བྱ་སྟེ། འདིའི་སྐབས་སུ་བགོ་སྐལ་གྱི་དོན་ནི་ལྷུར་ལེན་པ་ལ་བྱ་སྟེ། ཆོས་ལྷུར་ལེན་ཅིང་ཆོས་བདག་གིར་བྱེད་པའི་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་པ་ལ་གནས་ནས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་བྱའོ། །ཟང་ཟིང་ལྷུར་ལེན་ཅིང་ཟང་ཟིང་བདག་གིར་བྱེད་པ་ལ་གནས་ནས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་བྱ་བ་ནི་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ།།

言「於法承擔具德者，不以財依善知識」者，說示[8]「處」依止。問：以何「處」依止善知識呢，答：謂應得者，指如父母之財產、兄弟及共有之財產，可任意自主使用者。此處所用「應

得」之意乃指「承擔」，意即具有於法承擔，並以法為己任之功德為「處」，來依止善知識。反之，不應為承擔財物，將財物據為己有為「處」而依止善知識也。[57]

3. 依止行相差別

3.1 總說

[F.53aL2]འདི་མན་ཆད་ཚིགས་བཅད་ཕྱེད་དང་གསུམ་གྱིས་བསྟེན་པའི་རྣམ་པར་དབྱེ་བར་རིག་པར་བྱ་སྟེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། ཚིགས་སུ་བཅད་པ་བདུན་གྱིས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་བཤད་དོ་ཞེས་གླེངས་པ་ལ། ཚིགས་བཅད་ཕྱེད་དང་ལྔས་གནས་དང་དངོས་པོ་ལ་སོགས་པའི་དོན་བརྒྱད་དང་སྦྱར་ནས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་བསྟན་ཏེ། ད་ཚིགས་བཅད་གསུམ་[58]གྱིས་འདས་པ་དང་མ་འོངས་པ་ལ་སོགས་པའི་རབ་ཏུ་དབྱེ་

---

[57] 本文在翻譯時，將「具德者ཡོན་ཏན་ལྡན་པ།」，理解為依止善知識之菩薩。「ཆོས་ལྷུར་ལེན་ཅིང་ཆོས་བདག་གིར་བྱེད་པ།」翻譯為「於法承擔，並以法為己任」。與其相對應之「ཟང་ཟིང་ལྷུར་ལེན་ཅིང་ཟང་ཟིང་བདག་གིར་བྱེད་པ།」翻譯為「承擔財物，財物據為己有」。為符合正文文意，故將前後兩者之「བདག་གིར་བྱེད་པ།」分別以不同字詞譯為「以為己任」與「據為己有」。參見《米滂釋》「彼菩薩應具有實踐承擔正法之德故，而依止善知識，反之非為財務據為己有而享用之。བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་དེ་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་བགོ་སྐལ་ལ་སྤྱོད་པའི་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་བཤེས་གཉེན་རབ་ཏུ་བསྟེན་པར་བྱ་ཡི། ཟང་ཟིང་གི་བགོ་སྐལ་ལ་ལོངས་སྤྱོད་པའི་ཕྱིར་མིན་ཏེ།」《德格版》（ཨ函，F.229aL4）

[58] 「ཚིགས་བཅད་གསུམ།三偈」：此處雖應翻譯為「三偈」，然於本段第一句明言提及「以下兩偈半，應知依止〔善知識之〕差別者」。是故可推斷此處應是「兩偈半」而非「三偈」，藏文「ཕྱེད་དང་།半」字應在寫本傳抄過程中脫落。故本文認為藏文原文應是「ཚིགས་བཅད་ཕྱེད་དང་གསུམ།兩偈半」。對照《那塘版》（ཅི函，F.57bL4）

བའི་སྔོ་ནས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་འབྲས་བུའོ། །

言「此處以下兩偈半，應知依止〔善知識之〕差別」者，即以七偈明示依止善知識之差別中，以四偈半結合「處」、「事物」等「八義」明示依止善知識之差別。今以二偈半明示於「過去」、「未來」等依止〔善知識之〕差別，謂依止善知識之果。

[F.53aL4]ད་ལྟར་གྱི་དུས་ལ་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་ཚུལ་དེ་འདྲ་བ་སྔོན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

意即，於「現在時」〔依止善知識之〕行相差別，如彼〔過去、未來〕所述方式也。

3.2 別說

3.2.1 因果差別

[F.53aL4]རྒྱུ་དང་འབྲས་བུ་ཞེས་བྱ་བ་ནི་འདས་པ་ལ་སོགས་པ་ཕྱེ་སྟེ་སྔ་མ་བཞིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། འདི་ལྟར་ཚེ་རབས་སྔ་མར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་ནི་རྒྱུ་ཡིན་ལ། ད་ལྟར་གྱི་དུས་ན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་ནི་འབྲས་བུའོ། །

言「因及果」者，分「過去」等差別「如前述之」者，如是，前世依止善知識為「因」，現在時依止善知識為「果」。

[F.53aL5]ད་ལྟར་གྱི་དུས་ན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་ནི་རྒྱུ་ཡིན་ལ། མ་འོངས་པའི་དུས་ན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་འགྱུར་བ་ནི་འབྲས་བུ་སྟེ། དེ་ལྟར་རྒྱུ་དང་འབྲས་བུའི་ཚུལ་གྱིས་ན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་ཡང་འདས་པ་དང་ད་ལྟར་དང་། མ་འོངས་པ་དང་རྣམ་པ་གསུམ་གཞག་སྟེ། སྔ་མ་བཞིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ནི་དེ་ལྟ་བུའོ། །

現在時依止善知識為「因」，未來將依止善知識為「果」。如是，亦以因果方式可安立「過去」、「現在」、「未來」三相而依止善知識，〔文中〕「如前述之」者意即如此。

與《北京版》（ཅི函，F.62bL1）在該處內容皆與《德格版》相同，同樣顯示為「ཚིགས་བཅད་གསུམ།三偈」。

3.2.2 內外差別

[F.53aL6]ཆོས་ཀྱི་སྒོ་ནི་རྗེས་རྟོགས་པས། །བློ་ཅན་ཕྱི་རོལ་གྱིས་ཀྱང་བཤེས་གཉེན་བསྟེན། །ཞེས་བྱ་བ་ལ། ཕྱིའི་བསྟེན་པ་དང་། ནང་གི་བསྟེན་པ་བསྟན་ཏེ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པའི་སྒོ་ནས་ཆོས་ཀྱི་སྒོའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་རྟོགས་ཏེ་ཇི་ལྟར་རྟོགས་པའི་ཏིང་ངེ་འཛིན་དེ་ཉིད་ལ་ཡང་ནས་ཡང་དུ་གོམས་པར་བྱས་པས་ཀྱང་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་འགྱུར་ཏེ་འདི་ནི་ནང་གི་བསྟེན་པའོ། །ཆོས་གོས་དང་བསོད་སྙོམས་ལ་སོགས་པ་འབུལ་བ་ནི་ཕྱི་རོལ་གྱི་བསྟེན་པ་སྟེ། དེས་ཕྱིའི་བསྟེན་པ་བསྟན་ཏོ། །

言「智者隨證法門故，及以外依善師友」者，說示「內依止」與「外依止」。由於依止善知識而證悟法門流三摩地後，將此所證三摩地反覆地串習故，亦將成為依止善知識〔之行相〕，此即「內依止」者。供養法衣、供僧等為外在之依止，此即說示「外依止」。

3.2.3 粗細差別

[F.53bL1]ཆོས་ལ་ཉན་པ་སེམས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་ནི། །ཞེས་བྱ་བས། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་རྩིང་བས་བརྟེན་པ་དང་ཕྲ་བས་བརྟེན་པ་བསྟན་ཏེ། དེ་ལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་ཉན་པའི་སྒོ་ནས་བསྟེན་པ་ནི་རྩིང་བ་ཞེས་བྱ་སྟེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། གཞན་གྱི་སྒྲ་ཙམ་ལ་བརྟེན་ནས་སེམས་ཕྱི་རོལ་དུ་རྒྱུག་པའི་ཕྱིར་རོ། །སེམས་པ་དང་སྒོམ་པའི་སྒོ་ནས་བསྟེན་པ་ནི་ཕྲ་བ་ཞེས་བྱ་སྟེ། སེམས་ནང་དུ་ལྟ་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ཉིད་སེམས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་རོ། །ཞེས་བྱ་བ་ལ། སེམས་པ་དང་སྒོམ་པའི་སྒོ་ནས་བསྟེན་པ་ཉིད་སེམས་ཀྱི་རྣལ་འབྱོར་གྱིས་བསྟེན་པ་ཞེས་བྱའོ། །

言「聽聞佛法心瑜伽」者，說示粗、細依止善知識。其中，以聽聞方式依止善知識者稱為「粗」，何以故，僅僅依靠他聲〔教導〕使得心馳於外之故。以思惟與觀修之方式依止稱為「細」，因為心向內觀照之故。言「如是即為心瑜伽」者，以思惟及觀修本身而依止，即稱為以「心瑜伽」而依止。

3.2.4 劣勝差別

[F.53bL3]ངར་བཅས་པ་དང་ང་མེད་ཡིད་ལྡན་ནི།།ཐ་མ་དང་ནི་མཆོག་གི་རྣམ་པའོ།།ཞེས་བྱ་བ་འདིས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་ཐ་མས་བསྟེན་པ་དང་།མཆོག་གིས་བསྟེན་པ་སྟེ།དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དང་།བདག་དང་ཆོས་གོས་ལ་སོགས་པ་བསྟེན་པར་བྱ་བའི་དངོས་པོ་ཡོད་པར་

མཐོང་ནས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་འདི་ལ་དངོས་པོ་འདི་དག་[59] གིས་བསྟེན་ཏོ་ཞེས་ལྟ་བ་ནི་ངར་བཅས་པའི་ཡིད་དང་ལྡན་པ་སྟེ་ཐ་མའོ། །དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དང་བདག་དང་བསྟེན་པར་བྱ་བའི་དངོས་པོ་གསུམ་ཆར་མ་མཐོང་བས་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་འདི་ལ་དངོས་པོ་འདིས་བདག་གིས་བརྟེན་ཏོ་ཞེས་མི་ལྟ་བ་ནི་ང་མེད་པའི་ཡིད་དང་ལྡན་པ་སྟེ་མཆོག་གོ།

言「具有我與無我識，拙劣及與殊勝相」者，說示以「拙劣〔相〕」者依止善知識，及以「殊勝〔相〕」者依止。將善知識、我及法衣等所依之事物視為〔實〕有，我以此物依止彼善知識，即有我識想，為「拙劣」者。善知識、我與所依止之事物，不以三者〔自性〕體見故，不以我以此事物依止彼善知識而照見者，為無我識想，即「殊勝」者也。

3.2.5 遠近差別

[F.53bL5]འགྲོ་བར་སྦྱོར་དང་སྨོན་ལམ་དག་གིས་ཀྱང་། །བློ་ལྡན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པའོ། །ཞེས་བྱ་བ་ལ། ཐག་ཉེ་བར་བསྟེན་པ་དང་། ཐག་རིང་བར་བསྟེན་པ་སྟོན་ཏོ། །ཚེ་རབས་དུ་མས་མཆོད་[60] ནས་འགྲོ་བ་མང་པོ་ཞིག་གི་ལུས་བླངས་ཏེ་བསྟེན་པ་ནི་ཐག་རིང་བའོ། །ཚེ་དེ་ཉིད་ཀྱི་འགྲོ་བས་བསྟེན་པ་ནི་ཐག་ཉེ་བའོ། །ཚེ་དེ་ཉིད་དམ་ཚེ་རབས་ཕྱི་མ་ཉིད་དུ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་སྦྱོར་བ་ནི་ཐག་ཉེ་བའོ། །ཚེ་དེ་ཉིད་ལ་ཡང་ལོ་དང་ཟླ་བ་དུ་མས་ཆོད་ནས་བསྟེན་པར་སྦྱོར་བའམ། །ཚེ་ཕྱི་མར་ཡང་ཚེ་རབས་དུ་མས་ཆོད་ནས་བསྟེན་པར་སྦྱོར་བ་ནི་ཐག་རིང་བའོ། །ཚེ་རབས་ཕྱི་མར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྨོན་ལམ་

59 「དག」：此字《那塘版》（ཙི函，F.58aL5）與《北京版》（ཙི函，F.63aL4）皆為「བདག」字，對照本文前後句子，可推斷「དག」字為「བདག」字之誤植。本文同樣也以「བདག」字作為依據翻譯為「我以此物依止彼善知識 དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་འདི་ལ་དངོས་པོ་འདི་བདག་གིས་བསྟེན་ཏོ」。

60 「མཆོད།」：此字《那塘版》（ཙི函，F.58bL1）與《北京版》（ཙི函，F.63aL6）皆為「ཆོད།」字，對照本文前後句子，同樣可推斷「མཆོད།」字為「ཆོད།」字之誤植。本文也以「ཆོད།」字為依據翻譯之。

འདེབས་ཤིང་སྟེན་པར་བྱེད་པ་ནི་ཐག་རིང་བའོ། །ཚེ་འདི་ཉིད་ལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པར་གྱུར་ཅིག་ཅེས་སྨོན་ལམ་འདེབས་ཤིང་ཚེ་འདི་ཉིད་ལ་སྟེན་པར་བྱེད་པ་ནི་ཐག་ཉེ་བའོ།།

言「眾生加行及願門，慧者應依善知識」者，說示「近」依止與「遠」依止。累世行供養（以累世為間隔），投生諸多眾生之身軀而依止者為「遠」。以當生之生趣依止者為「近」。以當生或第一個來生本身依止善知識之加行者為「近」。當生亦以數年、數月為間斷依止加行，亦或來生以多世為間隔而依止加行者為「遠」。於來生願能依止善知識而發誓願，並依止者為「遠」。於當生願能依止善知識而發誓願，且當生依止者為「近」。

4. 最勝依止

[F.54aL1]བསྟེན་པའི་མཆོག་གང་ཞེ་ན། ཚིགས་སུ་བཅད་པ་བདུན་པ་སྟེ་ཞེས་བྱ་བ་ལ། བསྟེན་པའི་རབ་ཏུ་དབྱེ་བ་བསྟན་ནས་བསྟེན་པ་གང་གིས་བསྟེན་ན་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་མཆོག །བསྟེན་པ་དམ་པ། བསྟེན་པ་བླ་ན་མེད་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་བདུན་པས་བསྟན་ཏོ་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ཏོ། །

言「問：何為最勝依止，答：即第七個偈頌」者，意即說示「依止差別」完結後，以何依止為「最勝所依善知識」、「正依止」、「無上依止」者，即以第七個偈頌所說示者。

[F.54aL2]དམ་པའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན་པ་ནི། །རང་གི་སེམས་ཀྱིས་མཆོག་ཡིན་ཏེ། ཆོས་ལ་མོས་པར་གྱུར་པ་དང་།།བསམ་པ་དང་ནི་འབྱོར་བའོ།།ཞེས་བྱ་བ་ལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དམ་པ་ལ་བརྟེན་པའི་མཆོག་ནི་དད་པ་དང་དགེ་བའི་སེམས་ཀྱིས་བསྟེན་ན་བསྟེན་པའི་མཆོག།བསྟེན་པ་བླ་ན་མེད་པ་ཡིན་ཏེ། དེ་ཡང་གང་ཞེ་ན། །ཆོས་ལ་མོས་པ་དང་། བསམ་པ་དང་ནི་འབྱོར་བའོ།།དེ་ལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་བརྟེན་པ་འཆད་པའི་ཐེག་པ་ཆེན་པོའོ།།ཆོས་ལ་དད་པ་ནི་ཆོས་ལ་མོས་པ་ཞེས་བྱ་སྟེ། དེ་ཡང་བསྟེན་པ་བླ་ན་མེད་པའོ། །

言「依止正善士，自意為最勝，虔信正法義，思惟及自在」者，依止正士善知識之最勝所依者，若以信心與善意樂依止，此即為「最勝依止」、「無上依止」。又問：此即為何，答：「虔

信法義，思惟及自在」。其中，善知識之所依者為所說大乘〔法義〕。對法之信心者即「虔信法義」，此同樣即是「無上依止」。

[F.54aL3]བསམ་པ་ནི་བསམ་པ་རྣམ་པ་དང་། རོ་མྱང་བའི་བསམ་པ་ནས་དགེ་བའི་བསམ་པའི་བར་དུ་སྟེ། བསམ་པ་དེ་ལྟ་བུ་དང་ལྡན་པ་ནི་བསྟེན་པའི་མཆོག་བསྟེན་པ་བླ་ན་མེད་པ་ཡིན་ནོ། །འབྱོར་བ་ནི་ནམ་མཁའ་མཛོད་ཀྱི་ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་སོགས་པ་བརྙེས་ནས་ནམ་མཁའི་ཁམས་ཐམས་ཅད་ཡོ་བྱད་ཀྱིས་བཀང་སྟེ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ལ་འབུལ་བར་བྱེད་དེ། །དེ་ཡང་བསྟེན་པའི་མཆོག་གོ། །འཁོར་གསུམ་ཡོངས་སུ་དག་པའི་ཚུལ་དུ་དམིགས་ནས་རྣམ་པར་མི་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཟིན་པ་ཡང་བསྟེན་པའི་མཆོག་གོ། །ས་བརྒྱད་པ་ཡན་ཆད་མི་སྐྱེ་བའི་ཆོས་ལ་བཟོད་པ་ཐོབ་པས་བྱ་བ་གཅིག་ཏུ་གྱུར་པ་ཡང་བསྟེན་པའི་མཆོག་སྟེ། ཐུ་མ་བཞིན་ཞེས་བྱ་བའི་དོན་ནི་དེ་ལྟ་བུའོ། །

言「思惟」[61] 者，即各種思惟，自「饗受」至「善意（善淨

---

61 「思惟བསམ་པ།」：《唐譯》於「供養品・最上供養」及「親近品・最上親近」時，皆將其翻譯為「深心」。本文與《藏譯世親釋》同為「བསམ་པ།」二字，《德格版》「བསམ་པ་དགུ་པོ་རོ་མྱང་བ་དང་། རྗེས་སུ་ཡི་རང་བ་དང་;མངོན་པར་དགའ་བའི་བསམ་པ་དག་དང་། ངོམས་མི་ཤེས་པ་དང་། རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་། དགའ་བ་དང་། ཕན་པ་དང་། མ་གོས་པ་དང་། དགེ་བའི་བསམ་པ」（ཕི函，F.212aL1），可發現兩者所用藏文拼字一致。參見：「供養品・最上供養」：「深心者，此心有九種：一味心、二隨喜心、三希望心、四無厭心、五廣大心、六勝喜心、七勝利心、八無染心、九善淨心。」（CBETA, T31, no. 1604, pp. 634c29-635a3）及《大乘莊嚴經論》卷 9〈19 親近品〉：「由深心者，心亦九種，謂味心乃至善淨心。」（CBETA, T31, no. 1604, p. 635c11-12）。「深心」一詞在漢語佛典中頻繁出現，若比對該詞可對應之藏文大藏經以下不同文獻，則可發現與藏文用字的不同。例如：a.《維摩詰所說經》卷 1〈1 佛國品〉：「深心是菩薩淨土，菩薩成佛時，具足功德眾生來生其國」（CBETA, T14, no. 475, p. 538b2-3），其對應藏文《འཕགས་པ་དྲི་མ་མེད་པར་གྲགས་པས་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།》：

心）」。具足如是思惟者，即「最勝依止」、「無上依止」。言「自在」者，即修習虛空藏之三摩地等，使供品遍滿虛空界而供養善知識者，此同樣即是「最勝依止」。以三輪完全體空之方式緣〔境〕、以無分別智攝持，此同樣即是「最勝依止」。八地以上之〔菩薩〕已獲證無生法忍故，即「一果入一切果」，此同樣

「ལྷག་པའི་བསམ་པའི་ཞིང་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་སྟེ། དེ་བྱང་ཆུབ་ཐོབ་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཞིང་དུ་དགེ་བའི་རྩ་བ་དང་། ཚོགས་ཐམས་ཅད་བསགས་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས་སྐྱེ་བར་འགྱུར་རོ། །」《德格版》（經部ཕ函，F.277aL4），可知藏文「ལྷག་པའི་བསམ་པ།」即漢譯之「深心」；b.《妙法蓮華經》卷 1〈2 方便品〉：「知諸眾生有種種欲，深心所著，隨其本性，以種種因緣、譬喻言辭，方便力而為說法。」（CBETA, T9, no. 262, p. 7b19-21），其對應藏譯本為《དམ་པའི་ཆོས་པད་མ་དཀར་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།》「སེམས་ཅན་མོས་པ་ཐ་དད་པ་དང་། བསམ་པ་ཐ་དད་པ་དང་། ཁམས་ཐ་དད་པ་རྣམས་ཀྱི་བསམ་པ་མཁྱེན་ནས་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དགྲ་བཅོམ་པ་ཡང་དག་པར་རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་འདི་ལྟར་སྣ་ཚོགས་མངོན་པར་བསྒྲུབ་པ་དང་། རྒྱུ་དང་། གཞི་དང་། དཔེ་དང་། དམིགས་པ་དང་; ངེས་པའི་ཚིག་དང་། ཐབས་ལ་མཁས་པ་རྣམ་པ་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས་ཆོས་སྟོན་ཏོ། །」《德格版》（經部ཛ函，F.15bL3）。此處漢譯本雖有「深心」二字，藏文卻無與其完全可對應之字詞。c. 同為鳩摩羅什所翻譯的經典對於此「深心」一詞尚且無法統一，其他譯者對於「深心」二字的用法更是多元。從由藏譯漢的文本中，對於「深心」二字，也無使用特定藏文之字詞，如《大乘大集地藏十輪經》卷 2〈2 十輪品〉：「於一切惡慚愧發露，深心悔過，誓願永斷」（CBETA, T13, no. 411, p. 732b22），可對照之藏譯本為《འདུས་པ་ཆེན་པོ་ལས་སའི་སྙིང་པོའི་འཁོར་ལོ་བཅུ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ།》「ཉེས་པ་ཐམས་ཅད་སོ་སོར་བཤགས་ཏེ་ཡོངས་སུ་བཅད་པར་དམ་བཅའོ།」《德格版》（經部ཞ函，F.129aL5）。綜合上述諸多漢譯佛典使用上之不同，本文翻譯「བསམ་པ།」二字時，並未採用「深心」二字進行翻譯，以免產生混淆。

即是「最勝依止」。「如前」[62] 意即上述如是內容也。

七、結語

本文以藏文孤本《大乘莊嚴經論・安慧釋》為研究文獻，將其第十七品之「供養」與「依止」兩部分之內容，以中文譯注的方式呈現之外，將《安慧釋》、《藏譯世親釋》與《唐譯》三種版本所引用之頌文、分類項目製作對照表格進行考察比對，相關研究簡述如下：

（一）《安慧釋》所引用之根本頌與長行，與《藏譯世親釋》所記載之頌文與長行兩者間多有不同，部分內容甚至在《藏譯世親釋》無法找出相對應之語詞，然綜觀其文章基本結構、脈絡、所引用文獻等，依然可以看出其闡釋《藏譯世親釋》之初衷。依過去藏文傳統譯經之定制，梵文佛學名相皆有可專門對應之藏文語詞，其格式及用法幾乎是固定的。因此，當發現譯本之間所用語詞不同時，大致上可以推定當初在藏譯時所使用的梵（漢）本各有不同。故可以推測《藏譯世親釋》與《安慧釋》所依據的梵本不盡相同；或安慧在著作該論時，將原梵文根本頌及世親釋文重新理解與編排，再論述成文。

（二）《安慧釋》在內容編排上，也並未完全依照《藏譯世

---

62 「如前སྔ་མ་བཞིན།」：應為《藏譯世親釋》解釋「最勝依止」之「སྔ་མ་བཞིན།」，原文為「ཅེས་བྱ་བ་ནི་སྔ་མ་བཞིན་ནོ། །」《德格版》（ཕི函，F.213bL3），故可知此句是一段引文。《藏譯世親釋》在該處，不同於《安慧釋》「最勝供養」逐項說明解釋，而僅列出五個「最勝依止」的條目之後，以「སྔ་མ་བཞིན།」一句簡略帶過，表示其細項解釋如同前段「供養諸佛」之「最勝供養」內容。然《安慧釋》將此五個條目在該處一一做了解釋，並詳說其內容。

親釋》的釋文順序。以「供養」而言，《安慧釋》在解釋「處供養」之「依心」時，加入「因」、「田」供養內容。在解釋「依心」之「虔敬」時，又將其再區分為「虔敬」、「思惟」、「獲得自在」等三項。經過比對可發現，此三者為《藏譯世親釋》「最上供養」五個項目之前三項內容，但安慧在個別解釋它們時，其見解與《藏譯世親釋》幾乎雷同。另外，在「思惟」處，安慧將其差別分為「饗受、隨喜、現喜、不厭足、廣大、喜、利益、無煩惱、善」等九個項目，這點又與《藏譯世親釋》論述「最上供養」之「深心」完全吻合。然《藏譯世親釋》「最上供養」之「方便」，安慧則只字未提。 以上現象頗多、可比較發現兩者之版本異或同。上述現象極有可能是原梵本之版本、編排等問題所引起，而非安慧本身之特意杜撰。

（三）不同於前述「供養」，在「依止」《安慧釋》引用的詞語與《藏譯世親釋》不盡相同，但結構編排上與《藏譯世親釋》較為一致。本段因《安慧釋》的詳盡之釋文，使得許多難以釐清之概念與前後邏輯得以清晰。例如：《安慧釋》中「於法承擔具德者，不以財依善知識」，與其所對應之《藏譯世親釋》偈頌，極為容易誤解「具德者」所指為善知識，然透過安慧的解說即可清晰地分析其中之差異，其所指「具德者」為有資格「承擔佛法」的「弟子」而非「善知識」。

（四）《安慧釋》在前後品之間，對於各品彼此的關聯性係做了觀念上的承接，在「供養諸佛」到論述「依止善知識」之間，對文章的前後關連與思想脈絡做了連貫性解釋，可視為其注解的一大特色。本文在譯注及考察過程中，針對疑難部分，參考無性、米滂、無著賢等諸多印藏大德的論疏，卻發現他們在釋文篇幅與詳盡上不及《安慧釋》，上述論疏往往過於簡略，甚至無法對照參考。足見《安慧釋》針對各品內容結構嚴謹、思路清晰、釋文

龐大，對於疑難段落反覆闡釋說明之特色。因此現存唯一的孤本──《安慧釋》在佛教發源地印度，抑或於藏譯及漢譯兩大佛教傳統，無疑是一部最為詳盡解釋《大乘莊嚴經論》的著作。《安慧釋》除了對《大乘莊嚴經論》共 21 品一一給予周詳的注解外，針對各品之間的前後關聯性也特別具體說明其因果關係。

（五）本文針對《安慧釋》、《藏譯世親釋》與《唐譯》之間的疑難字詞，製作詞彙整理與對照表，作為《安慧釋》整部論疏漢譯之詞庫，以供學界未來之參考。

（六）另研究學者認為《安慧釋》之作者是否為安慧本人提出疑問[63]，從《安慧釋》之跋文（原文日文：奧付の記述）、四種道理之注釋內容（原文日文：四種道理の注釈内容）等幾個層面推測，《安慧釋》或許是梵本《無性釋》與世親《大乘莊嚴經論》兩者基礎上編譯而成，目前所看到的《安慧釋》並非是原完整版本，其中有多少內容應屬於原作者安慧本人尚需採用不同研究方法進一步探究[64]。針對上述問題點，本稿尚未完成具體研究，留待日後整部《安慧釋》漢譯完成後，應有機會進行深入探討。另外，這些異同之處，假使是《安慧釋》當初在藏譯時，藏文譯者自行修正原文，或者在原文之基礎上重新撰述，無論是何種假設對於學界而言，無疑是值得研究並具有重要意義之課題。

[63] 參見上野康弘（2011）之日文短論〈蔵訳《大乗荘厳論安慧釈》における著者問題──安慧作とすることへの若干の疑問〉，頁 110-114。

[64] 參見前注。

疑難字詞對照一覽表（以正文出現的先後順序整理而成）

表 1：「供養」（括弧內用語爲漢譯佛典不同用語或部分說明）

藏文	漢譯	藏文	漢譯
བསྙེན་པ།	依止（親近）	ཚད་མེད།	無量（梵住）
མཚན་མ།	淨緣	འགྲོ་བ།	眾生
སེམས་ཅན།	有情	གཉེན་པོ།	對治
བརྟེན་པ།	依止（同བསྙེན་པ）	ལོངས་སྤྱོད། འབྱོར་པ།	受用
དངོས་པོ།	實有／事／物／事物／財物／物資	མངོན་སུམ་ནས་མཆོད་པ།	現前供養
ལྐོག་ནས་མཆོད་པ།	不現前供養	སེམས་པ།	思擇
དེ་ལྟར་དེ།	如是	ཡང་དག་པར་སྤྱོད་པ།	正行
རོ་མྱང་བ།	饗受（漢譯佛典也用愛重一詞）	རྟོགས་པ།	證悟（也有對事物之通達、了然之意）
དངོས་པོ་རྟོགས་པ།	實證	དབྱེ་བ།	差別（類別）
དམིགས་པ་མེད་པ་གསུམ།	三輪無所緣	འཇུག་པ།	行（同འཇུག་པ）
མོས་པ།	虔敬（信）	འབྱོར་པ་རྙེད་པ།	獲得自在
ཡོངས་སུ་སྨིན་པ།	圓滿成熟（成熟）	དངོས་པོ་ལ་གནས་པ།	依物（依止事物）
སེམས་ལ་གནས་པ།	依心	རྙེད་པ།	利養
བཀུར་སྟི།	敬／恭敬	མངོན་པར་དགའ་བ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ།	現喜作意
ཚུལ་བཞིན་དུ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ།	如理作意	ངར་བཅས།	有我（有慢）
ང་མེད་པ།	無我（無慢）	སྦྱོར་བ།	加行
བྱ་བ་ཐམས་ཅད་འདྲེས་པ།	一切事業之和合	ཉེ་བར་འདྲེས་པ།	極和合

表 2：「依止」（括弧內用語爲漢譯佛典不同用語或部分說明）

藏文	漢譯	藏文	漢譯
དུལ་བ།	調伏	ཞི་བ།	寂（寂靜）
ཉེ་བར་ཞི་བ།	極寂（惑除）	བརྩོན་འགྲུས།	精進（有勇）
ལུང་།	口傳（阿含）	རབ་ཏུ་རྟོགས་པ།	覺證真實意
སྦས་པ།	隱蔽（處於隱藏的一種狀態）	མཚན་མ།	相
བཀུར་སྟིའི་དངོས་པོ།	恭敬之事物	བསོད་སྙོམས།	齋僧
དགེ་བྱེད།	好	འཛིན་པ།	執取
ཡོན་ཏན་ལྷག་པ།	德勝	སྐྱོ་བ་རྣམ་པར་སྤངས་པ།	離退心
སྒྲུབ་པར་བྱེད་པའི་དངོས་པོ།	修持之事	རིམ་གྲོ།	侍奉
འདུད་པ	謙恭	བློ་ཆུད།	通達
བསྐྱལ་བ།	迎送	བསྡུ་བ།	四攝／四攝事
མཉེ་བ།	搓揉	བཀྲུ་བ།	洗濯
བསྒོ་བ།	訓示	མགུ་བ།	歡喜／滿意
དགའ་བ།	歡喜／喜／喜悅	བློ་ལྡན། བློ་ཅན།	慧者／智者
ཁོང་དུ་ཆུད་པ།	徹悟／（勝解／內證）	སྐབས་སུ་བབ་པ།	適時／方便之時（知時）
ནང་གི་ཐེག་པ།	自乘（內乘）	བགོ་སྐལ།	應得
ལྷུར་ལེན་པ།	承擔	གནས།	處／依（依止）
བདག་གིར་བྱེད་པ།	己任／據為己有	ཆོས་ཀྱི་སྒོའི་ཏིང་ངེ་འཛིན།	法門流三摩地
རྩིང་བ།	粗	རོ་མྱང་བའི་བསམ་པ།	饗受
འབྱོར་བ།	自在	བྱ་བ་གཅིག་ཏུ་གྱུར་པ།	一果入一切果
ཇི་ལྟ་ཇི་ལྟར།	隨順…所…	དེ་ལྟ་དེ་ལྟར།	如是

凡例

〔 〕：為使句意通順譯者所加字詞、短語

（ ）：須特別註記之《唐譯》版字詞、偈頌

「 」：為原文偈頌、長行及重要術語

[ ]：為求正文顯明、易於對照，依原文分類，在漢譯時所加之數字編號

{ }：為頌文對照表中，《藏譯彌勒根本頌》與《藏譯世親釋》頌文，所用字詞不一致及明顯錯誤處

略語表

MSA = 梵本《大乘莊嚴經論／*mahāyānasūtrālaṁkāra*》

MVYT =《翻譯名義大集》

《安慧釋》=《大乘莊嚴經論・安慧釋／མདོ་སྡེ་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་བཤད》

《米滂釋》=〈大乘莊嚴經論密意注疏・妙乘甘露喜宴 ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་དགོངས་དོན་རྣམ་པར་བཤད་པ་ཐེག་མཆོག་བདུད་རྩིའི་དགའ་སྟོན〉。《མི་ཕམ་གསུང་འབུམ{ཨཱ}》

《唐譯》=《大乘莊嚴經論》，CBETA, T31, no. 1604

《無性釋》=《大乘莊嚴經論・無性釋／ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ》

《藏譯世親釋》=《大乘莊嚴經論／མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་བཤད་པ》

引用文獻

佛教藏經或原典文獻

【藏傳佛典】

《德格版西藏大藏經（甘珠爾及丹珠爾）總目錄及索引》，日本仙台：東北帝國大學附屬圖書館，1934。《德格版西藏大藏經》，Delhi: Delhi Karmapae Choedhey, Gyalwae Sungrab Partun Khang, 1982-1985。

中文經題／藏文經題／德格版編號（東北目錄）

《正法白蓮華大乘經／དམ་པའི་ཆོས་པད་མ་དཀར་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ》。D.No.113。

《聖無垢稱所說大乘經／འཕགས་པ་དྲི་མ་མེད་པར་གྲགས་པས་བསྟན་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ》。D.No.176。

《大集經中地藏十輪大乘經／འདུས་པ་ཆེན་པོ་ལས་སའི་སྙིང་པོའི་འཁོར་ལོ་བཅུ་པ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ》。D.No.239。

《般若波羅蜜多優波提舍論現觀莊嚴（頌）／ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕ་རོལ་ཏུ་ཕྱིན་པའི་མན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་མངོན་པར་རྟོགས་པའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》。D.No.3786。

《大乘莊嚴經論（頌）／ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་ཞེས་བྱ་བའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》。D.No.4020。

《中邊分別論（頌）／དབུས་དང་མཐའ་རྣམ་པར་འབྱེད་པའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》。D.No.4021。

《法法性分別論頌／ཆོས་དང་ཆོས་ཉིད་རྣམ་པར་འབྱེད་པའི་ཚིག་ལེའུར་བྱས་པ》。D.No.4023。

《大乘寶性論／ཐེག་པ་ཆེན་པོ་རྒྱུད་བླ་མའི་བསྟན་བཅོས》。D.No.4024。

《藏譯世親釋》=《大乘莊嚴經論／མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་བཤད་པ》。D.No.4026。

《無性釋》=《大乘莊嚴經論·無性釋／ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ》D.No.4029。

《安慧釋》=《大乘莊嚴經論·安慧釋／ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་བཤད》。D.No.4034。

《瑜伽行地／རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས》。D.No.4035。

《瑜伽行地中聲聞地／རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས་ལས་ཉན་ཐོས་ཀྱི་ས》。D.No.4036。

《瑜伽行地中菩薩地／རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས་ལས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ས》。D.No.4037。

《瑜伽行地中攝抉擇／རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས་རྣམ་པར་གཏན་ལ་དབབ་བ་བསྡུ་བ》。D.No.4038。

《瑜伽行地中攝本事／རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས་ལས་གཞི་བསྡུ་བ》。D.No.4039。

《瑜伽行地中調伏事／རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས་ལས་འདུལ་བསྡུ་བ》。D.No.4040。

《瑜伽行地中攝異門／རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས་ལས་རྣམ་གྲངས་བསྡུ་བ》。D.No.4041。

《瑜伽行地中攝解說／རྣལ་འབྱོར་སྤྱོད་པའི་ས་ལས་རྣམ་པར་བཤད་པ་བསྡུ་བ》。D.No.4042。

中國藏學研究中心《大藏經》對勘局（1994-2005）。《中華大藏經・丹珠爾（對勘本）》。北京：中國藏學研究中心《大藏經》對勘局。

【漢傳佛典】

「中華電子佛典協會」（Chinese Buddhist Electronic Text Association，簡稱 CBETA）電子佛典系列，2014 版光碟。

《大般若波羅蜜多經》。CBETA, T5, no. 220。

《妙法蓮華經》。CBETA, T9, no. 262。

《大乘大集地藏十輪經》。CBETA, T13, no. 411。

《維摩詰所說經》。CBETA, T14, no. 475。

《善見律毘婆沙》。CBETA, T24, no. 1462。

《金剛般若論》。CBETA, T30, no. 1510a。

《金剛般若波羅蜜經論》。CBETA, T30, no. 1510b。

《金剛般若波羅蜜經論》。CBETA, T30, no. 1511。

《瑜伽師地論》。CBETA, T30, no. 1579。

《中邊分別論》。CBETA, T30, no. 1599。

《攝大乘論》。CBETA, T31, no. 1593。

《攝大乘論本》。CBETA, T31, no. 1594。

《大乘莊嚴經論／波羅頗迦羅蜜多羅》=《唐譯》。CBETA, T31, no. 1604。

《究竟一乘寶性論》。CBETA, T31, no. 1611。

《瑜伽論記》。CBETA, T42, no. 1828。

《成唯識論述記》。CBETA, T43, no. 1830。

中日文專書、論文或網路資源等

上野康弘（2011）。〈蔵訳《大乗荘厳論安慧釈》における著者問題——

安慧作とすることへの若干の疑問〉。《印度学佛教学研究》60(1)。頁 110-114。

小谷信千代（1984）。《大乘荘厳論の研究》。京都：文栄堂。

多羅那他／ཏཱ་ར་ནཱ་ཐ（2008）。〈印度佛教史／དམ་པའི་ཆོས་རིན་པོ་ཆེ་འཕགས་པའི་ཡུལ་དུ་ཇི་ལྟར་དར་བའི་ཚུལ་གསལ་བར་སྟོན་པ་དགོས་འདོད་ཀུན་འབྱུང〉。《覺囊・多羅那他文集 33》。北京：中國藏學出版社。

宇井伯寿（1934）。《西蔵大蔵経総目録》。仙台：東北帝国大学。

———（1952）。《安慧護法 唯識三十釈論》（大乗仏教研究五）。東京：岩波書店。（1979 年第二刷）

———（1961）。《大乗荘厳経論研究》。東京：岩波書店。

米滂南傑嘉措／མི་ཕམ་རྣམ་རྒྱལ་རྒྱ་མཚོ =《米滂釋》（1984）。〈大乘莊嚴經論密意注疏・妙乘甘露喜宴／ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་དགོངས་དོན་རྣམ་པར་བཤད་པ་ཐེག་མཆོག་བདུད་རྩིའི་དགའ་སྟོན〉。《མི་ཕམ་གསུང་འབུམ ཨཱ》。德格：德格印經院 。

長尾雅人（2007a）。《「大乗荘厳経論」和訳と註解：長尾雅人研究ノート（1）》。京都：長尾文庫。

———（2007b）。《「大乗荘厳経論」和訳と註解：長尾雅人研究ノート（2）》。京都：長尾文庫。

———（2009）。《「大乗荘厳経論」和訳と註解：長尾雅人研究ノート（3）》。京都：長尾文庫。

———（2011）。《「大乗荘厳経論」和訳と註解 ：長尾雅人研究ノート（4）》。京都：長尾文庫。

長崎陽子（1999）。〈「大乗荘厳経論」における三縁の慈悲について〉。《龍谷大学大学院紀要》20。頁 20-37（L）。

若原雄昭（1995）。〈無縁の慈悲——大乗荘厳経論 17 章を中心に（仏教における和平）〉。《日本仏教学会年報》61。頁 91-108。

能仁正顯編（2009）。《「大乗荘厳経論」第 I 章の和訳と注解：大乗の確立》。龍谷叢書。京都：自照社出版。

———（2013）。《「大乗荘厳経論」第 XVII 章の和訳と注解：供養・師事・無量とくに悲無量》。京都：自照社出版。

陳一標譯（2002）。《大乘佛教思想》。上田義文著。台北：東大圖書公司。

無著賢／ཐོགས་མེད་བཟང་པོ（1979）。《大乘莊嚴經論釋．寶鬘／ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་པ་རིན་པོ་ཆེའི་ཕྲེང་བ》。德格：德格印經院。

袴谷憲昭、荒井裕明校注（1993）。《大乘莊厳論》。東京：大蔵出版。

鄔金吉美卻給旺波／ཨོ་རྒྱན་འཇིགས་མེད་ཆོས་ཀྱི་དབང་པོ（2009）。〈大乘莊嚴經論科判／ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་བསྟན་བཅོས་མདོ་སྡེའི་རྒྱན་གྱི་ས་བཅད〉。《ཨོ་རྒྱན་འཇིགས་མེད་ཆོས་ཀྱི་དབང་པོའི་གསུང་འབུམ ༢》。成都：四川民族出版社。

———（2009）。〈大乘莊嚴經論攝義．聖者密嚴／ཐེག་པ་ཆེན་པོ་མདོ་སྡེ་རྒྱན་གྱི་དོན་བསྡུས་འཕགས་པའི་དགོངས་རྒྱན〉。《ཨོ་རྒྱན་འཇིགས་མེད་ཆོས་ཀྱི་དབང་པོའི་གསུང་འབུམ ༣》。成都：四川民族出版社。

圖官．洛桑却吉尼瑪（1999）。《宗教源流史（藏文）》。蘭州：甘肅民族出版社。

霍韜晦（1980）。《安慧「三十唯識釋」原典譯註》。香港：中文大學出版社。

釋惠敏（2012）。〈梵本《大乘莊嚴經論》之研究百年簡史與未來展望〉。《正觀雜誌》62。頁 5-97。

———（2013）。〈梵本《大乘莊嚴經論》慈悲喜捨（17 品．第 17-28 偈）譯注與考察〉。《法鼓佛學學報》13。頁 67-121。

釋惠敏、關則富（1997）。《大乘止觀導論——梵本〈大乘莊嚴經論教授教誡品〉初探》。台北：法鼓文化事業股份有限公司。

西文專書、論文或網路資源等

Lévi, S. 1907/1983. *Asaṅga, Mahāyāna-Sūtrālaṃkāra, Exposé de la Doctrine du Grand Véhicule selon le Sytème Yogācāra*. Paris: H. Champion. Repr. Tokyo: Rinsen Book Co., 1983.

Limaye, Surekha Vijay. 1992. Bibliotheca Indo-Buddhica Series No.94 *Mahāyāna Sūtrālaṃkāra by Asaṅga.* D.K.Fine Art Press, Delhi.

Monier-Williams, Monier. 1995. *A Sanskrit-English Dictionary: Etymologically and Philologically Arranged with Special Reference to Cognate Indo-European Languages*. Delhi: Motilal Banarsidass.

Mudagamuwe Maithrimurthi.1999. *Wohlwollen, Mitleid, Freude und Gleichmut: Eine ideengeschichtliche Untersuchung der vier apramāṇas in der buddhistischen Ethik und Spiritualiät von den Anfängen bis hin zum frühen Yogācāra*. Alt- und Neu-Indische

Studien 50: Universität Hamburg, Stuttgart.

Thurman, Robert A. F., and the AIBS Team, trans. 2004. *The Universal Vehicle Discourse Literature (Mahayanasutralamkara)*. New York: American Institute of Buddhist Studies at Columbia University and Columbia University's Centre for Buddhist Studies and Tibet House US.

Study of Sthiramati's commentary on the *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā*

Chapter 17: *offering and refuge*

Sonam Wangyal
Assistant Research Fellow, Center of Languages and Translation
Dharma Drum Institute of Liberal Arts

Abstract:

According to scholars the Sanskrit *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā* (MSA) appeared between the third and fifth century CE, yet there is disagreement as to the identity of its author, with Maitreya, Asaṅga and Vasubandhu as the three main candidates. This treatise is one of the Yogācāra school's central texts which discusses the spirit of the Mahāyāna's bodhisattva's path and Mind-Only philosophy, one of the two doctrinal branches of the Great Vehicle. The *Sthiramati Commentary* (Anhuishi 安慧釋) is in India, Tibet or China, without a doubt the most detailed extent exposition of the *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā*. In addition to providing us with a systematic commentary of the text's twenty-one chapters, Sthiramati also presents the connection and causal relationships between said chapters. With a well-knit structure, a clear train of thought and a commentary of impressive length, Sthiramati gives repeated expositions on the text's most arduous passages.

While the Chinese tradition subsumes the *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā* under the collection of the *Five Treatises of Maitreya* (*bYams chos sde lnga*), the Tibetan tradition classifies this treatise as part of the Lineage of Extensive Deeds (Udāracārya parampara) where it had far reaching influence on the development of Tibetan Buddhist thought. Its importance can be seen in its inclusion to the Collection of Thirteen Great Treatises (gZhung chen bcu gsum) as well as its use as common teaching material.

This study and annotations of the seventeenth chapter of Sthiramati's

commentary on offering (gongyang 供養 / mChod pa) and refuge (Yizhi 依止 / bsTen pa) will offer a discussion of the extant sources on Sthiramati's biography with a special emphasis on the unique features of the *Sthiramati Commentary*. A number of versions are used to compare, collate, annotate and translate the text into Chinese, using the Sanskrit text as well as the Tibetan and Chinese (Tang) translations of the *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā* to present and analyze the similarities and differences between the various sources for the text's verse and commentary sections. Additionally, I contrast and discuss some of the more difficult terminology found the *Sthiramati Commentary* and the Tibetan and Chinese translations of the *Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā*, as well as collect the various terms used in Chinese translated texts.

Keywords:

Sthiramati; offering (Pūjāvibhāge); refuge (sevāvibhāge); Mahāyāna-sūtrālamkāra-kārikā